

Marek Panek, Maciej Budny

SYTUACJA ZWIERZĄT ŁOWNYCH

W POLSCE

– WYNIKI MONITORINGU,

ROK 2023

W S T Ę P

Monitoring zwierząt łownych w Polsce, prowadzony od lat przez Stację Badawczą PZŁ w Czempiniu, ma głównie na celu ocenianie sytuacji zwierzyny oraz analizowanie wyników łowieckiego gospodarowania jej zasobami, a więc przede wszystkim wielkości pozyskania poszczególnych gatunków. Źródłem informacji są tak zwane „roczne plany łowieckie”, czyli dokumenty wypełniane corocznie w marcu dla każdego z blisko pięć tysięcy obwodów łowieckich istniejących w kraju. Zawierają one między innymi informacje o ustalonym planie odstrzału poszczególnych gatunków zwierzyny na kolejny rok łowiecki (trwający od kwietnia do marca), ale także sprawozdanie z realizacji pozyskania zwierzyny w mijającym roku łowieckim oraz dane o liczebności większości gatunków, oszacowanej na przedwiośniu przez myśliwych i leśników.

Informacje zawarte w rocznych planach łowieckich do 2019 roku były przetwarzane w Stacji w Czempiniu. Natomiast od roku 2020 dane wprowadzane są przez koła łowieckie i zarządy okręgowe do Systemu Informatycznego PZŁ, skąd zostały zaczerpnięte. Jednak poddano je w Stacji drobnym korektom wynikającym z błędów i braków, zdarzających się czasami w tych dokumentach. Korekty przeprowadzone były według zasad stosowanych od lat, a więc pozwoliły na uzyskanie w pełni porównywalnych danych wieloletnich.

W niniejszym opracowaniu omówiono i zilustrowano zmiany liczebności oraz wielkości odstrzału niektórych gatunków zwierząt łownych od początku obecnego wieku, ze szczególnym uwzględnieniem danych najnowszych, uzyskanych w 2023 roku. Wzięto pod uwagę istotne gospodarczo gatunki zwierzyny grubej oraz ważniejszych przedstawicieli zwierzyny drobnej, w tym problematyczne gatunki inwazyjnych drapieżników. Informacje o poszczególnych gatunkach prezentowane są między innymi w postaci wykresów, pokazujących przebieg zmian liczebności i pozyskania z upływem lat, oraz mapek obrazujących zróżnicowanie tych wielkości na obszarze kraju, to jest w skali 49-ciu okręgów łowieckich. Chociaż liczebność zwierzyny szacowana jest w marcu, to przypisano ją do roku łowieckiego rozpoczynającego się w kolejnym miesiącu, ponieważ jest podstawą planowania wielkości odstrzału w nowym sezonie polowań. Dla części gatunków prezentowane są jedynie dane o wysokości pozyskania, którą można jednak traktować jako przybliżony wskaźnik stanów ich populacji.

W 2022 roku przeprowadzono proces ponownego wydzierżawiania obwodów łowieckich, co czasami wiązało się z modyfikacją ich granic, w tym z łączeniem lub dzieleniem obwodów. Niekiedy powstały więc mocno zmienione lub wręcz zupełnie nowe jednostki

terytorialne. W przypadku takich obwodów, w rocznych planach łowieckich na rok 2022/23 nie było możliwe podanie informacji o realizacji pozyskania zwierzyny w minionym roku łowieckim. Dotyczyło to około 10% obwodów dzierżawionych i spowodowało, że uzyskane dane o odstrzale zwierzyny w roku 2021/22 były zaniżone. Wobec tego dokonano stosownych przeliczeń i w poniższych opisach sytuacji poszczególnych gatunków oraz na wykresach prezentowane są skorygowane wartości krajowego pozyskania.

W opracowaniu oparto się na danych z obwodów dzierżawionych przez koła łowieckie, stanowiących 94% obwodów istniejących w kraju. Na podstawie tych danych sporządzono wszystkie prezentowane ilustracje. Także większość liczb podanych w tekście dotyczy obwodów dzierżawionych, nawet jeśli towarzyszą im frazy typu „krajowa liczebność”. W nielicznych przypadkach, tj. dla gatunków występujących szczególnie licznie w obwodach wyłączonych z dzierżawy, podano także dane całościowe. Podkreślono jednak wtedy, że są to liczby dotyczące wszystkich obwodów łowieckich istniejących w kraju.

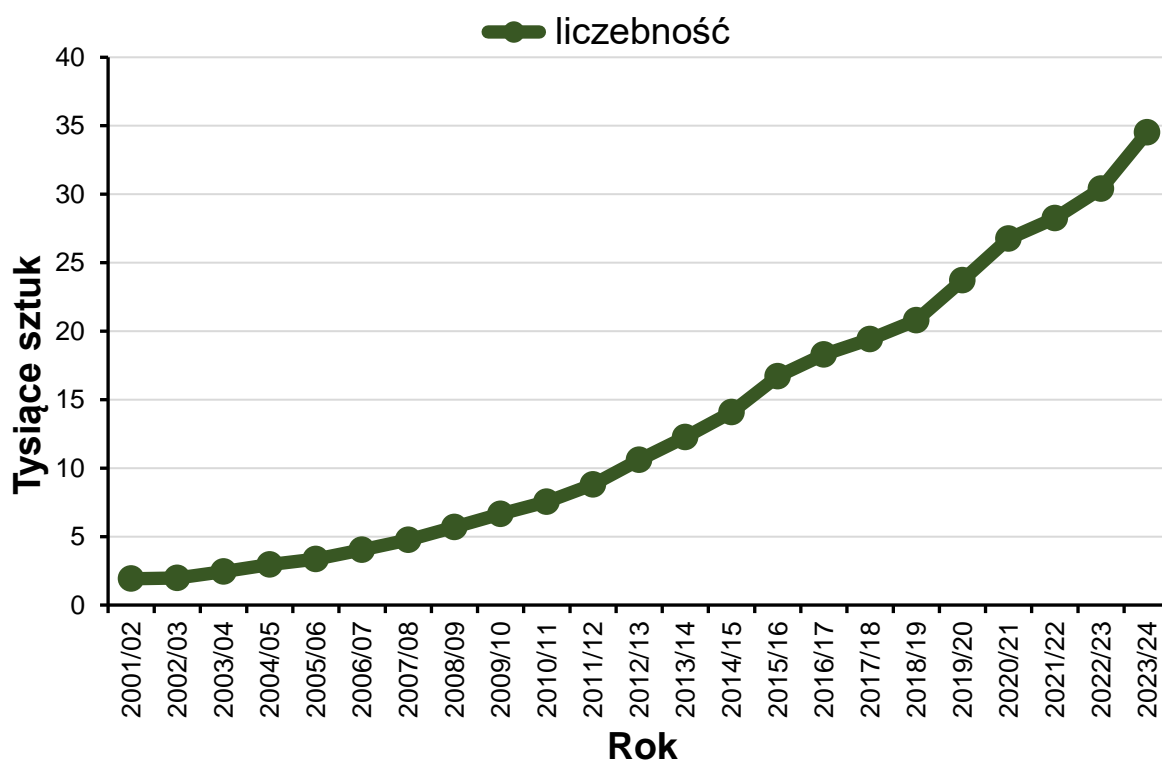
W systemach informatycznym Polskiego Związku Łowieckiego gromadzone są nie tylko materiały zawarte w rocznych planach łowieckich, ale także bardziej szczegółowe dane dotyczące pozyskanej zwierzyny, na przykład terminy odstrzału poszczególnych osobników oraz informacje o cechach osobniczych (wiek, masa tuszy, masa poroża, forma poroża) samców jeleniowatych. Wykorzystano je w niniejszym opracowaniu w rozdziałach dotyczących saren i gęsi.

Ł O Ś

Liczebność łosi w Polsce znacząco zmniejszyła się w latach 90. ubiegłego wieku, stąd w 2001 roku zawieszono polowania na ten gatunek. Od tamtego czasu obserwowany jest stały wzrost jego krajowej populacji. W 2001 roku, szacunkowa liczebność łosi w obwodach dzierzawionych wynosiła niespełna 2 tys. osobników, podczas gdy w roku 2012 osiągnęła poziom 10 tys. osobników, natomiast w 2023 roku oceniono ją na 34,5 tys. osobników. Zatem według danych sprawozdawczości łowieckiej, w XXI wieku stany łosi w Polsce wzrosły 17-krotnie (Rys. 1). Liczebność odnotowana w 2023 roku była o 14% większa niż w roku poprzednim. W latach 2021 i 2022 krajowa populacja tego gatunku zwiększała się wolniej, o kilka procent rocznie. Zatem ostatnio zarejestrowano przyspieszenie tempa wzrostu liczebności łosi, do poziomu często obserwowanego w drugiej dekadzie obecnego wieku (Rys. 1).

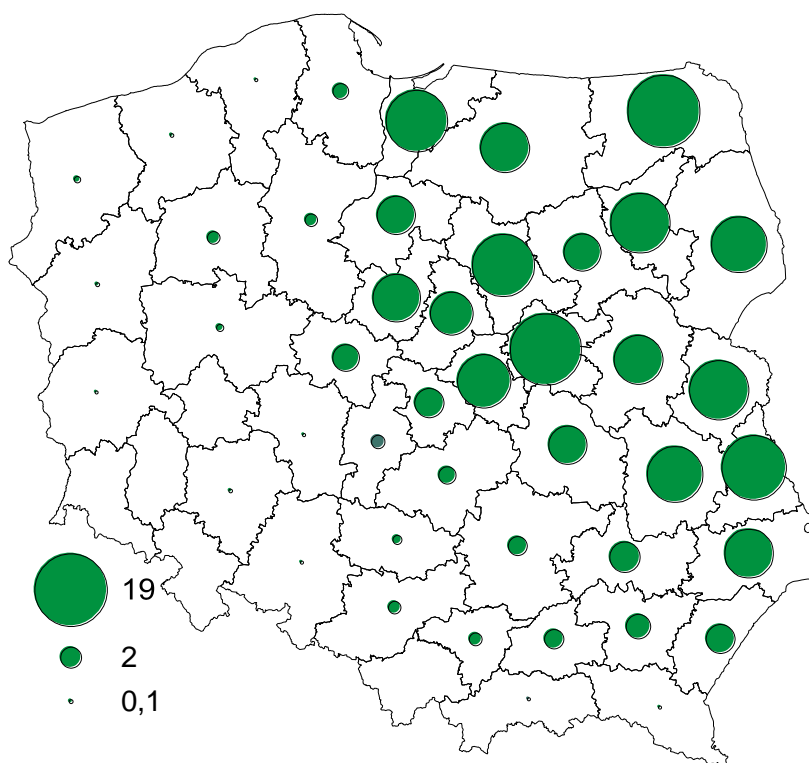
W XXI wieku znacząco powiększył się także obszar występowania łosi w Polsce. W 2001 roku jego obecność odnotowano w 8,7% obwodów łowieckich, podczas gdy w 2012 roku w 25,5% obwodów, a w 2023 roku w 45,6% obwodów. Zatem udział obwodów, w których bytuje ten gatunek, od początku obecnego wieku zwiększył się 5-krotnie. W 2023 roku liczba obwodów zasiedlanych przez łosie była o 7% większa niż rok wcześniej.

Rys. 1. Liczebność łosi w Polsce w latach 2001/02–2023/24

Łosie występują przede wszystkim w północno-wschodniej i wschodniej części kraju (Rys. 2). W 2023 roku, wysokim zagęszczeniem tego gatunku na 1000 ha powierzchni leśnej wyróżniały się przede wszystkim dwa okręgi: suwalski – 18,8 osobników oraz warszawski – 18,3. Stosunkowo wysokie stany (>10 osobników/1000 ha) stwierdzono także w chełmskim – 15,4, ciechanowskim – 14,3, elbląskim – 14,1, białkopodlaskim – 13,2, łomżyńskim – 13,2, lubelskim – 11,8, białostockim – 11,7 i skierniewickim – 10,9. Żadnego łosia nie zarejestrowano w 5 okręgach, położonych głównie na południowym zachodzie kraju, tj. w jeleniogórskim, legnickim, leszczyńskim i wałbrzyskim, a ponadto w okręgu bielskim (Rys. 2). W 2022 roku było 6 takich okręgów, a poza wyżej wymienionymi, należał do nich także okręg opolski, w którym ostatnio odnotowano kilka osobników tego gatunku.

Rys. 2. Zagęszczenie łosi w okręgach łowieckich w 2023 roku (osobniki na 1000 ha powierzchni leśnej)

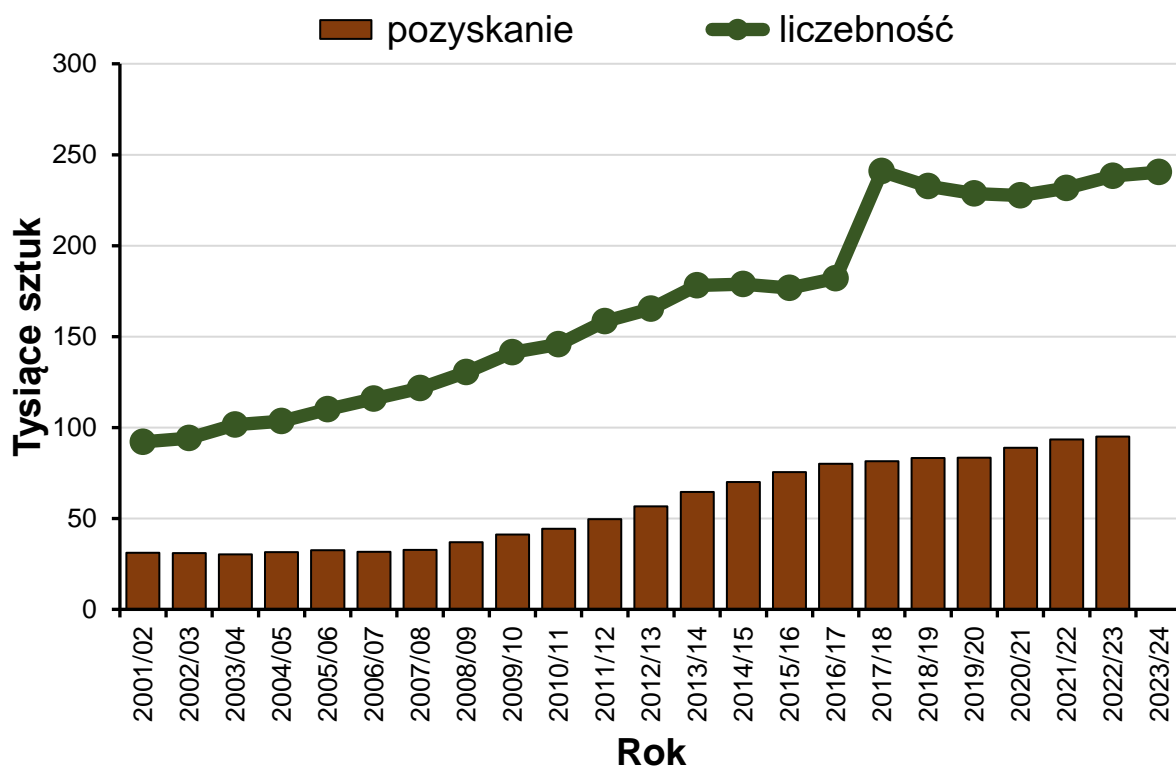

W ostatnich latach znaczące roczne wzrosty stanów łosi notowano przede wszystkim w okręgach położonych poza rejonem licznego występowania tego gatunku. Na przykład w 2023 roku wyraźne zwiększenie liczebności w stosunku do roku poprzedniego (ponad 20%) stwierdzono między innymi w częstochowskim, gdańskim, koszalińskim, łódzkim, piotrkowskim, poznańskim, rzeszowskim, sieradzkim, słupeckim, tarnowskim i wrocławskim.

J E L E Ń

Na początku XXI wieku populacja jeleni w Polsce wykazywała wyraźny trend wzrostowy (Rys. 3). Liczebność tego gatunku w obwodach dzierzawionych zwiększyła się z 92 tys. osobników w 2001 roku do 178 tys. osobników w roku 2013, czyli niemal dwukrotnie. W kolejnych trzech latach obserwowano natomiast stabilizację stanów jeleni na poziomie około 180 tys. osobników. Tymczasem w 2017 roku nastąpił skokowy wzrost, do 241 tys. osobników. Nie było to jednak spowodowane rzeczywistym zwiększeniem się populacji tego gatunku, lecz wynikało z korekty szacunkowych ocen jego liczebności na podstawie wyników metodycznego liczenia, przeprowadzonego w niektórych rejonach kraju. W kolejnych latach nastąpiły pewne wahania liczebności jeleni – najpierw niewielki spadek do 227-229 tys. osobników w latach 2019-2020, a następnie lekki wzrost, do 240 tysięcy w 2023 roku (Rys. 3). Gatunek ten występuje licznie w obwodach zarządzanych przez ośrodki hodowli zwierzyny (obejmujące często duże kompleksy leśne), stąd łączna jego liczebność we wszystkich krajowych obwodach łowieckich jest wyraźnie wyższa od podanej powyżej. Na przykład w 2022 roku wynosiła 293 tys. osobników (GUS, Rocznik Statystyczny Leśnictwa 2022).

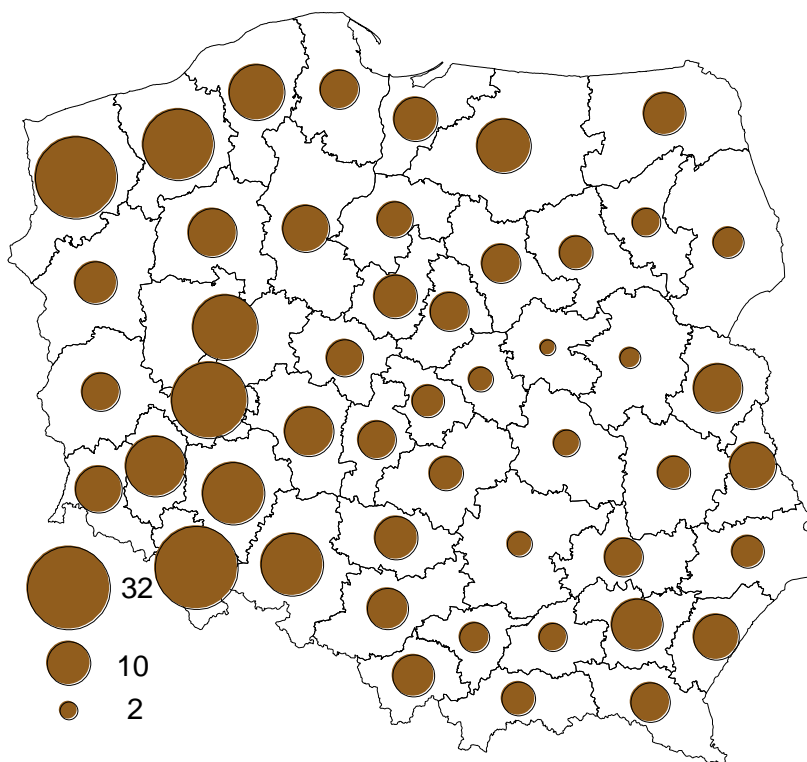
Rys. 3. Liczebność i pozyskanie jeleni w Polsce w latach 2001/02–2023/24

W pierwszych latach XXI wieku pozyskanie jeleni utrzymywało się na poziomie 30-33 tys. sztuk (Rys. 3). Od roku 2008/09 zaczęło jednak wyraźnie wzrastać, osiągając poziom 80 tys. sztuk w roku 2016/17. W następnych latach ta tendencja wzrostowa uległa wyhamowaniu i w okresie 2018/19-2019/20 odstrzał utrzymywał się na poziomie około 83 tys. sztuk. Jednak w kolejnych latach odnotowano ponownie wyraźniejszy wzrost, do 95,0 tys. sztuk w roku łowieckim 2022/23. W konsekwencji, pozyskanie tego gatunku było ostatnio trzy razy wyższe od rejestrowanego na początku obecnego stulecia (Rys. 3).

Zagęszczenie i pozyskanie jeleni wykazują wyraźne zróżnicowanie regionalnie. Wysokie stany tego gatunków występują głównie w zachodniej części Polski, a stosunkowo niewielkie w centrum kraju. W 2023 roku najwyższe zagęszczenie wiosenne odnotowano w okręgu szczecińskim – 74,7 osobników na 1000 ha powierzchni leśnej, a najniższe w okręgu siedleckim – 9,7. Podobnie kształtuje się przestrzenne zróżnicowanie pozyskania jeleni na jednostkę powierzchni leśnej (Rys. 4). Okręgi z wysokim odstrzałem położone są na zachodzie kraju, a w roku 2022/23 należały do nich przede wszystkim: wałbrzyski (31,9 sztuk/1000 ha lasów), szczeciński (31,5), leszczyński (27,4), koszaliński (24,5) i poznański (20,9). Najniższe pozyskanie zrealizowano w okręgu warszawskim (1,6), a niewiele wyższe odnotowano w dwóch sąsiednich okręgach: siedleckim (2,6) i skierniewickim (3,6).

Rys. 4. Pozyskanie jeleni w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni leśnej)

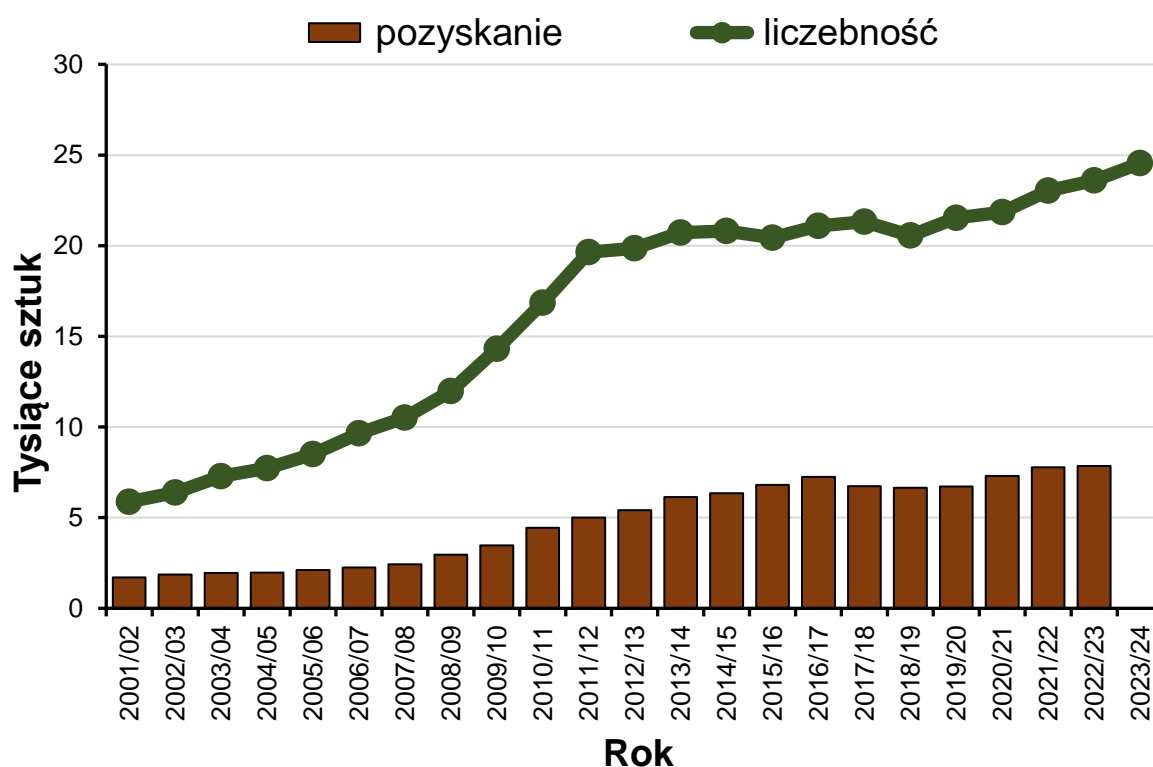
Ostatni, słaby trend wzrostowy szacunkowej liczebności jeleni w Polsce, zaznaczający się w latach 2020/21-2023/24, przyniósł zwiększenie ich krajowej populacji jedynie o 6%. Jednak w niektórych okręgach nastąpiły w tym okresie większe wzrosty (>20%), przy czym dotyczyło to częściej terenów ze stosunkowo niewielkimi stanami tego gatunku, na przykład okręgu krakowskiego, lubelskiego, radomskiego, skierniewickiego, tarnowskiego i warszawskiego.

DANIEL

W pierwszej dekadzie XXI wieku liczebność danieli w Polsce dynamicznie się zwiększała (Rys. 5). W 2001 roku wiosenną liczebność tego gatunku w obwodach dzierzawionych oceniono na 5,9 tys. osobników, podczas gdy z 2011 roku zanotowano już 19,6 tys. osobników. Znacząco zwiększył się także areał występowania danieli, bowiem w 2001 roku ich obecność została zarejestrowana w 6,3% obwodów dzierzawionych, a 2011 stwierdzono je w 14,5% obwodów. Zatem liczebność danieli w latach 2001-2011 zwiększyła się około trzech razy, natomiast obszar ich występowania około dwóch razy.

Rys. 5. Liczebność i pozyskanie danieli w Polsce w latach 2001/02–2023/24

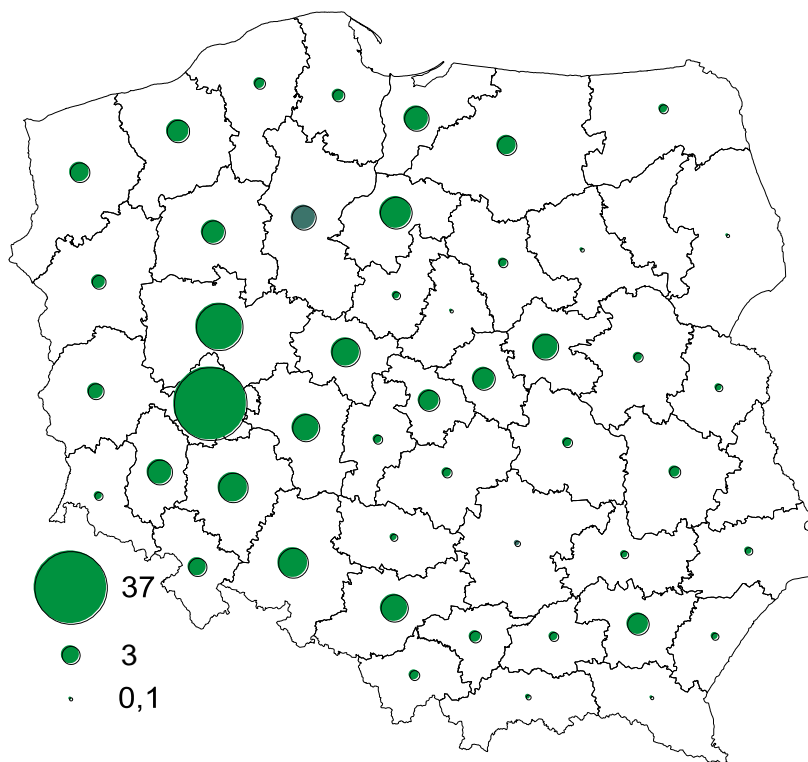

Na początku drugiej dekady XXI wieku wzrost liczebności danieli w Polsce uległ wyraźnemu wyhamowaniu, a w latach 2013-2018 populacja tego gatunku nie wykazywała już trendu wzrostowego, lecz jedynie wahania w stosunkowo wąskim zakresie 20,4-21,3 tys. osobników (Rys. 5). Jednak w okresie tym o 7% zwiększył się udział obwodów z obecnością danieli, a więc areał ich występowania. W 2018 roku odnotowano je w 17,1% obwodów dzierzawionych.

Ostatnie lata przyniosły dalszy wzrost rozprzestrzenienia i liczebności danieli w kraju (Rys. 5). W 2023 roku ich obecność odnotowano w 22,1% obwodów dzierzawionych, a liczebność oceniono na 24,5 tys. osobników. Stany tego gatunku były więc o 19% większe niż przed tą ostatnią fazą wzrostową, czyli w roku 2018. W porównaniu z początkiem XXI wieku, krajowa populacja daniela wzrosła czterokrotnie, natomiast areal jego występowania, mierzony udziałem zasiedlanych obwodów, powiększył się 3,5 razy.

Daniele często bytują w łowiskach zarządzanych przez ośrodki hodowli zwierzyny. Stąd ich łączna krajowa liczebność we wszystkich obwodach łowieckich jest wyraźnie wyższa od podanej powyżej. Na przykład w 2022 roku wynosiła 35,5 tys. osobników (GUS, Rocznik Statystyczny Leśnictwa 2022).

Rys. 6. Zagęszczenie danieli w okręgach łowieckich w 2023 roku (osobniki na 1000 ha powierzchni leśnej)

Najliczniejsza populacja danieli od lat występuje w Wielkopolsce (Rys. 6). Najwyższy udział obwodów z występowaniem tego gatunku i największe zagęszczenie populacji notuje się w tamtejszym okręgu leszczyńskim, gdzie w 2023 roku wskaźniki te kształtowały się na poziomie 90% i 37,0 osobników na 1000 ha powierzchni leśnej. W okręgu poznańskim liczebność danieli w obwodach dzierzawionych była wprawdzie wyższa niż w wymienionym

poprzednio (odpowiednio 4,0 tys. i 1,9 tys.), jednak zagęszczenie na jednostkę powierzchni leśnej było tam wyraźnie niższe – 16,5/1000 ha, a udział obwodów z odnotowanym występowaniem tego gatunku wynosił 61%. W dziesięciu okręgach zagęszczenie danieli w 2023 roku mieściło się w zakresie 5-10 osobników na 1000 ha lasów, tj. w elbląskim, kaliskim, katowickim, konińskim, legnickim, opolskim, pilskim, toruńskim, warszawskim i wrocławskim. W większości pozostałych okręgów gatunek ten bytował w niewielu obwodach, stąd jego stany w przeliczeniu na jednostkę powierzchni leśnej często były bardzo niskie. W dwóch okręgach w 2023 roku nie odnotowano obecności danieli, tj. w chełmskim i łomżyńskim (Rys. 6).

Skala zmian liczebności danieli w latach 2018-2023 wykazywała znaczne zróżnicowanie regionalne. W dwunastu wymienionych powyżej okręgach z relatywnie wysokimi zagęszczeniami ich populacji (>5 osob./1000 ha) odnotowano w tych latach zarówno praktyczną stabilizację stanów (elbląski, opolski, wrocławski), jak i wyraźne wzrosty, nawet rzędu 80% (legnicki, warszawski). W okręgach z niewielkimi stanami danieli, w wymienionym okresie stwierdzono jeszcze większy zakres zmian, od 2-3 krotnych wzrostów, po spadki rzędu kilkudziesięciu procent. Zapewne występują tam zarówno przypadki szybkich przyrostów stanów po niedawnych introdukcjach do sprzyjających środowisk, jak i wahań zdarzających się w sytuacji niskiej liczebności.

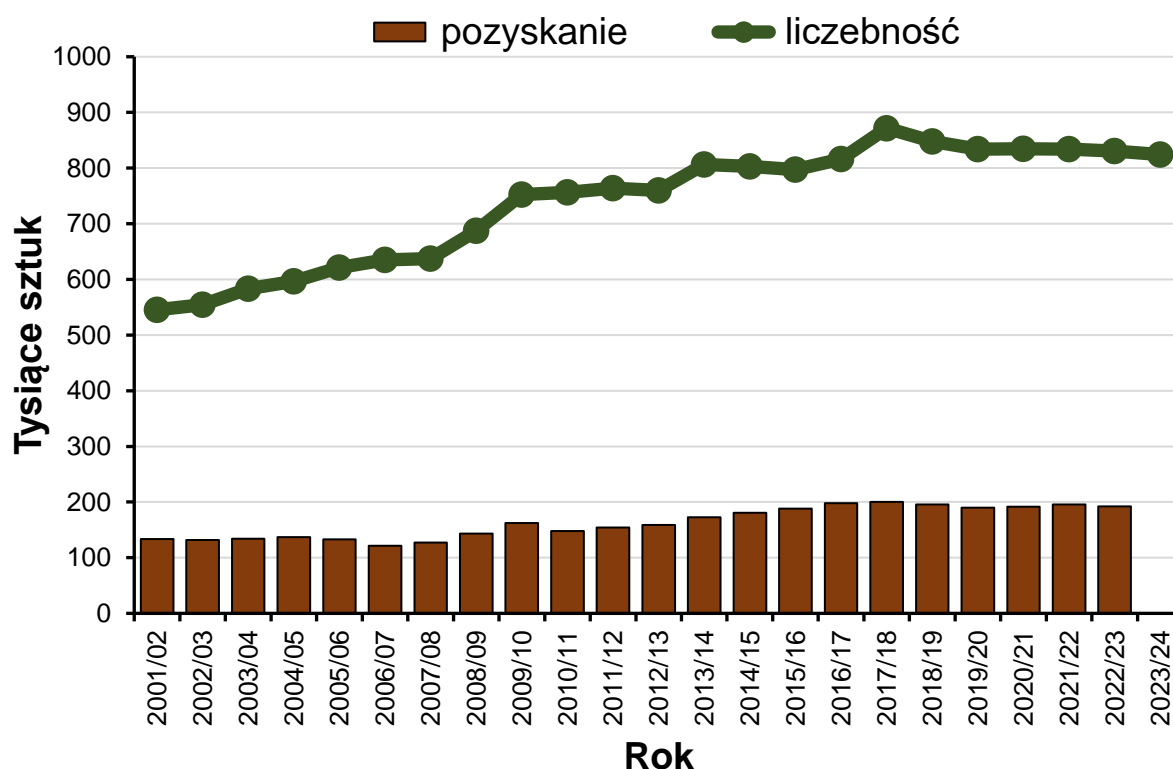
Wraz z postępującym wzrostem populacji danieli w Polsce, zwiększało się także ich pozyskanie (Rys. 5). W roku łowieckim 2001/02 w obwodach dzierżawionych strzelono 1,7 tys. sztuk, natomiast w roku 2016/17 już 7,2 tys. sztuk, czyli około cztery razy więcej niż na początku wieku. W kolejnych latach nastąpił jednak pewien spadek liczby pozyskiwanych danieli, do 6,6-6,7 tys. sztuk w sezonach 2018/19-2019/20. Podczas dwóch ostatnich lat odnotowano jednak ponownie wyraźne wzrosty, do 7,9 tys. sztuk w roku 2022/23, czyli o 18% więcej niż w sezonie 2019/20. W porównaniu z pierwszym rokiem obecnego wieku pozyskanie danieli zwiększyło się niemal pięciokrotnie (Rys. 5).

Okręgiem z najwyższym pozyskaniem danieli na jednostkę powierzchni leśnej od lat jest oczywiście leszczyński – w roku 2022/23 strzelono tam 18,9 sztuk na 1000 ha. Do okręgów z relatywnie wysokim odstrzałem tego gatunku należały także: poznański – 5,9, toruński – 4,1, katowicki – 3,6 oraz opolski – 3,3 sztuki na 1000 ha lasów.

SARNA

W latach 2001-2017 szacunkowa liczebność saren w Polsce zwiększyła się z 545 do 872 tys. osobników, czyli 1,6 razy. W kolejnych latach nastąpił jednak niewielki spadek wiosennych stanów tego gatunku, po którym ustabilizowały się one na poziomie 831-835 tys. osobników w latach 2019-2022. W 2023 roku liczebność saren oceniono na 824 tys. osobników, czyli tylko nieznacznie mniej niż w latach poprzednich. Zatem uznać można, iż stabilizacja krajowej populacji tego gatunku nadal się utrzymywała (Rys. 7). Pozyskanie saren w pierwszej dekadzie XXI wieku wahało się w granicach od 122 do 162 tys. sztuk. Następnie wzrosło do 190-200 tys. sztuk w latach 2016/17-2021/22. W roku łowieckim 2022/23 pozyskanie wynosiło 192 tys. sztuk, a więc pozostało na poziomie realizowanym w latach poprzednich, który jest około 1,5 razy wyższy niż na początku obecnego wieku (Rys. 7).

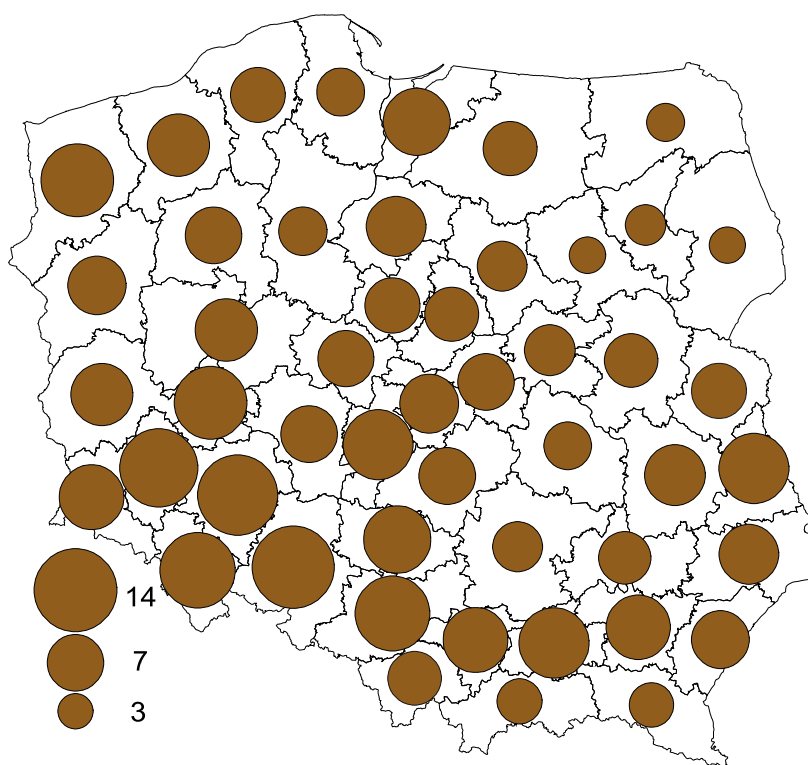
Rys. 7. Liczebność i pozyskanie saren w Polsce w latach 2001/02–2023/24

Regionalna zmienność wielkości pozyskania saren w Polsce, obrazująca jednocześnie zróżnicowanie zagęszczenia ich populacji, jest stosunkowo niewielka w porównaniu z innymi przedstawicielami naszych jeleniowatych. Jednak także w przypadku tego gatunku można zaobserwować pewne różnice w pozyskaniu na jednostkę powierzchni łowisk, wyższym na

zachodzie i południu, a niższym na północnym wschodzie kraju (Rys. 8). Na przykład w roku 2022/23, cztery okręgi z najwyższym odstrzałem na 1000 ha powierzchni ogólnej położone były na południowym zachodzie: opolski (13,8), wrocławski (13,2), legnicki (12,6), wałbrzyski (11,8). Trochę niższy odnotowano w kilku innych okręgach położonych na zachodzie i południu, tj. w katowickim (11,7), leszczyńskim (11,1), szczecińskim (11,0) oraz tarnowskim (10,4). W rejonie północno-wschodnim, pozyskanie przeliczone na jednostkę powierzchni było około cztery razy mniejsze niż w południowo-zachodniej części kraju (Rys. 8). Do grupy okręgów z najniższymi wartościami należały: białostocki (3,1), ostrołęcki (3,2), suwalski (3,4) i łomżyński (3,9).

Rys. 8. Pozyskanie saren w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

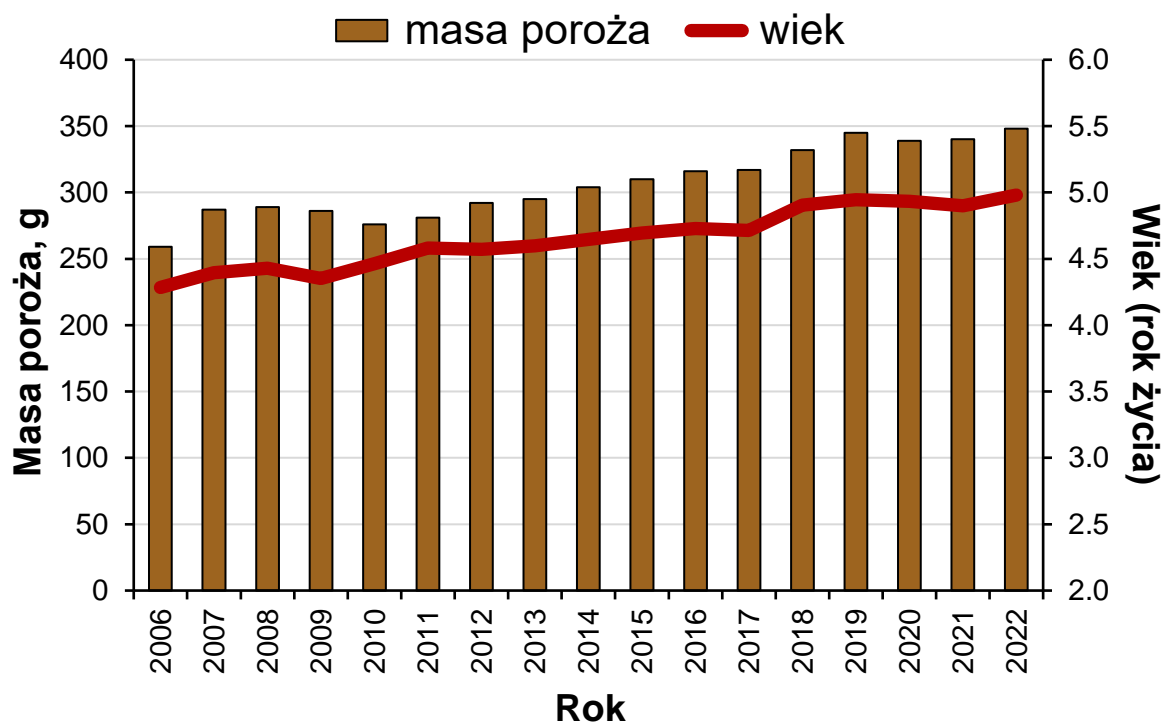

Stabilizacja populacji saren, utrzymująca się w ostatnich latach w skali całego kraju, była obserwowana także w poszczególnych okręgach. Na przykład w 2023 roku, zmiany liczebności w stosunku do roku poprzedniego w żadnym okręgu nie przekroczyły $\pm 10\%$, a w 43 z 49 okręgów zawierały się w granicach $\pm 5\%$.

Dane na temat kozłów pozyskanych w całym kraju gromadzone są w formie elektronicznej od 2006 roku, stąd możliwe jest prześledzenie zmian ich cech osobniczych na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. W okresie tym, średnia masa poroża wyraźnie się

zwiększyła, z 259 g w 2006 roku, do 348 g w 2022 roku. Wzrost masy parostków zachodził przede wszystkim w latach 2011-2019. Tendencja ta była przynajmniej częściowo związana z coraz wyższym wiekiem strzelanych osobników (Rys. 9).

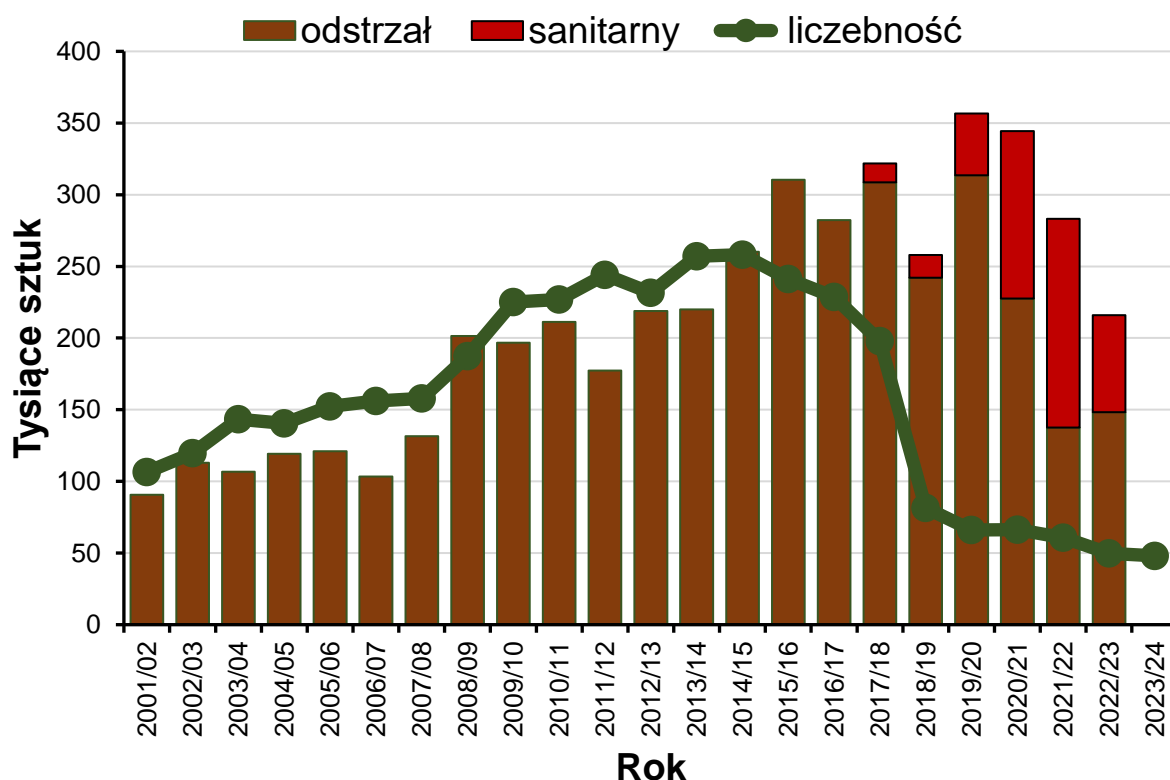
Rys. 9. Średnia masa poroża oraz średni wiek kozłów pozyskanych w Polsce w latach 2006-2022 (N = 765 tys. osob.)

D Z I K

W latach 2001-2014 populacja dzików w Polsce, według ocen podawanych w sprawozdawczości łowieckiej dla obwodów dzierzawionych, zwiększyła ze 107 do 258 tys. osobników, czyli 2,4 razy (Rys. 10). Wzrostowi stanów dzików sprzyjały nie tylko korzystne warunki środowiskowe, ale także umiarkowana eksploatacja łowiecka. Wielkość odstrzału realizowanego w tamtych latach wprawdzie również zwiększyła się znacząco, z 91 tys. sztuk w roku 2001/02 do 260 tys. sztuk w roku 2014/15 (czyli prawie trzykrotnie), zwykle była jednak wyraźnie niższa od liczebności tych zwierząt przed okresem rozrodu. Po pojawieniu się w Polsce Afrykańskiego Pomoru Świń w 2014 roku, podjęto decyzje o zredukowaniu stanów dzików, stąd w następnych latach ich odstrzał został znacznie zintensyfikowany.

Rys. 10. Liczebność i pozyskanie dzików (z podziałem na odstrzał planowy i sanitarny) w Polsce w latach 2001/02–2023/24

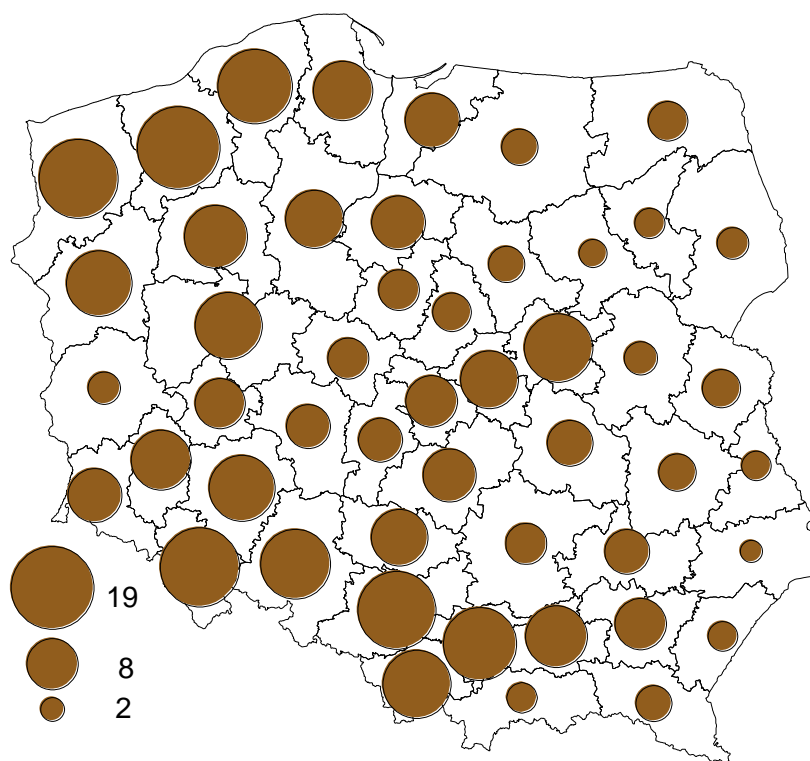
Od roku łowieckiego 2015/16 pozyskanie dzików wyraźnie przekraczało poziom ich wiosennej liczebności, a w ostatnich latach było wręcz kilka razy wyższe od szacunkowych stanów tego gatunku przed rozrodem (Rys. 10). W okresie 2015/16-2021/22, łączne pozyskanie, czyli suma odstrzału planowanego i sanitarnego, wynosiło od 258 do 357 tys.

sztuk. Podczas ostatnich lat, odstrzał sanitarny stanowił znaczącą część łącznego pozyskania (do 51% w roku 2021/22).

Szczyt wielkości pozyskania dzików w kraju nastąpił w roku 2019/20, po którym zaczął się już wyraźny spadek (Rys. 10). W ostatnim roku 2022/23, odnotowano zmniejszenie pozyskania w stosunku do roku poprzedniego o 24%, a w porównaniu z rokiem szczytowym było ono 1,7 razy mniejsze. Wynosiło bowiem 216 tys. sztuk, w tym 148 tys. w ramach odstrzału planowego oraz 68 tys. w ramach odstrzału sanitarnego.

Wysokość odstrzału dzików w poszczególnych okręgach łowieckich wykazywała znaczne zróżnicowanie, związane zapewne zarówno z aktualnymi stanami tego gatunku, jak i intensywnością działań redukcyjnych. W roku 2022/23 zaznaczyły się trzy rejony kraju ze stosunkowo wysokim pozyskaniem na jednostkę powierzchni ogólnej (Rys. 11). Pierwszy z nich obejmuje okręgi północno-zachodnie, tj. koszaliński (18,9/1000 ha), szczeciński (17,4) i słupski (15,7). Drugi położony jest na południu, a stosunkowo wysokie pozyskanie odnotowano tam przede wszystkim w okręgu wałbrzyskim (17,6), katowickim (17,1), krakowskim (15,1), opolskim (13,9) oraz bielskim (13,4). Ponadto w środkowej części Polski wyróżnia się pod tym względem okręg warszawski (13,5). Najniższy odstrzał w roku 2022/23 zrealizowano na wschodzie, szczególnie w okręgach: zamojskim (1,7/1000 ha), ostrołęckim (2,7), chełmskim (3,0) oraz przemyskim (3,0).

Rys. 11. Pozyskanie dzików (łącznie odstrzał planowy i sanitarny) w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

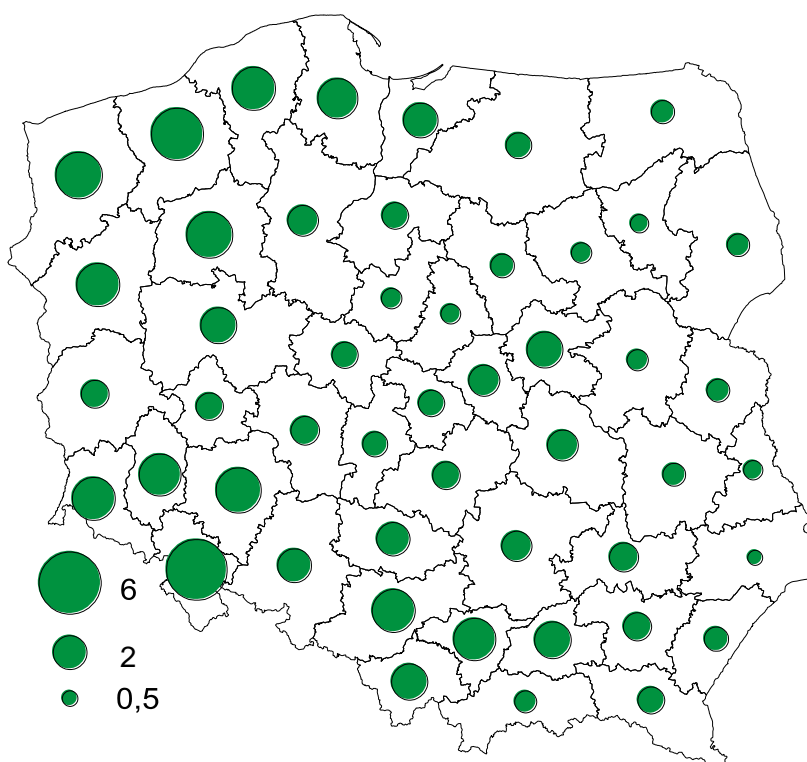

Dane sprawozdawczości łowieckiej wskazują, że liczebność dzików zaczęła się zmniejszać od 2015 roku (Rys. 10). Początkowo spadek był stosunkowo niewielki, do 198 tys. osobników w 2017 roku. Jednak w roku 2018 liczebność dzików w obwodach dzierzawionych określono już tylko na 82 tys. osobników. W kolejnych latach trend spadkowy był znacznie wolniejszy, a w jego wyniku szacunkowe stany dzików w obwodach dzierzawionych zmniejszyły się do 48 tys. osobników na wiosnę 2023 roku. Były więc jedynie o 4% mniejsze w porównaniu z rokiem poprzednim, ale 1,7 razy mniejsze niż w roku 2018 i około pięć razy mniejsze niż w szczytowym roku 2014 (Rys. 10).

Rozprzestrzenianie się Afrykańskiego Pomoru Świń i wprowadzenie odstrzału sanitarnego skutkowało wyraźnym obniżeniem się zagęszczenia populacji dzików. W 2014 roku, ze szczytem liczebności tego gatunku, jego wiosenne zagęszczenie w skali całego kraju wynosiło 10,1 osobników na 1000 ha powierzchni ogólnej. Oceny krajowych stanów dzików z wiosny 2023 roku dają w przeliczeniu wynik 1,8 osobnika/1000 ha. Jednak w szeregu okręgów już w latach poprzednich wiosenne zagęszczenie tego gatunku spadło poniżej 1 osobnika na 1000 ha, a były one położone przede wszystkim na wschodzie, a częściowo także w centrum kraju. W 2023 roku tak niskie stany odnotowano na przykład w zamojskim (0,5), łomżyńskim (0,7), chełmskim (0,7), płońskim (0,8), włocławskim (0,8) oraz ostrołęckim (0,8) (Rys. 12).

Rys. 12. Zagęszczenie dzików w okręgach łowieckich w 2023 roku (osobniki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

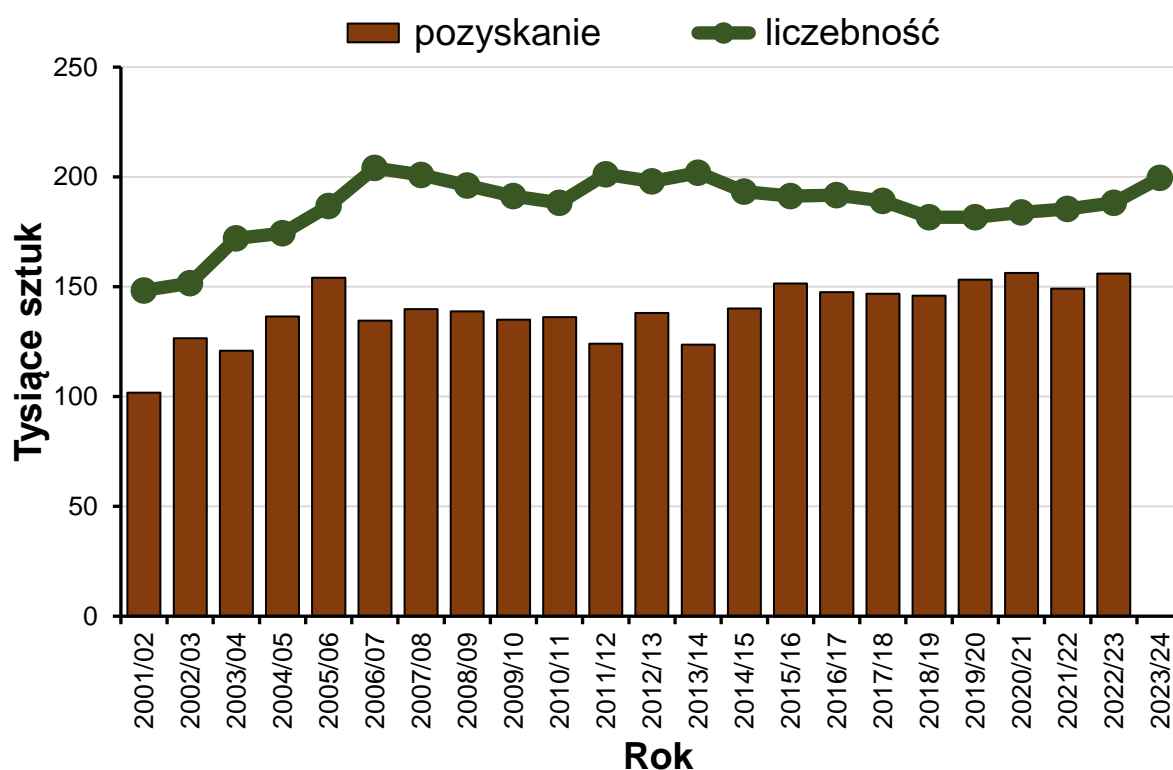
Rejony ze stosunkowo wysokim zagęszczeniem dzików w 2023 roku (Rys. 12) pokrywają się w znacznym stopniu z rejonami przodującymi ostatnio pod względem ich pozyskania (Rys. 11). Najwyższe zagęszczenie na 1000 ha powierzchni ogólnej odnotowano w okręgu wałbrzyskich (5,7), a relatywnie wysokie wartości wystąpiły także w sąsiednich okręgach południowo-zachodniej Polski, tj. we wrocławskim (3,4), jeleniogórskim (3,0) oraz legnickim (2,9). Kolejny wyróżniający się rejon obejmował okręgi północno-zachodnie, czyli koszaliński (4,3), szczeciński (3,5), pilski (3,5), słupski (3,1) oraz gorzowski (3,1). Zbliżone stany dzików odnotowano także w niektórych okręgach południowych (katowicki – 3,1, krakowski – 3,0) (Rys. 12).

Podobnie jak w skali kraju, także w większości okręgów zmiany stanów dzików między rokiem 2022 a 2023 były niewielkie, do $\pm 10\%$. Jednak w kilku okręgach odnotowano większe spadki, rzędu 20-30%, które wystąpiły przede wszystkim na południowym zachodzie kraju, w legnickim, wrocławskim i jeleniogórskim.

LIS

Na początku XXI wieku liczebność lisów w Polsce wyraźnie się zwiększała (Rys. 13). Była to kontynuacja trendu wzrostowego, który rozpoczął się w ostatniej dekadzie XX wieku. W 2006 roku szacunkowa liczebność tego gatunku w kraju osiągnęła szczytowy poziom 204 tys. osobników. W kolejnych latach wzrostowe tendencje lisich populacji uległy wyhamowaniu i obserwowano już tylko wahania w zakresie od 182 do 202 tys. osobników. W ostatnich latach występowała faza lekkiego wzrostu, który trochę przyspieszył w 2023 roku. Liczebność lisów na wiosnę tego roku oceniono bowiem na 200 tys. osobników, co jest wielkością o 6% większą niż w roku poprzednim. Pozyskanie lisów zwiększało się w pierwszych latach obecnego stulecia, ze 102 tys. sztuk w roku 2001/02 do 154 tys. sztuk w roku 2005/06 (Rys. 13). Potem występowały już jedynie wahania wysokości odstrzału z roku na rok, w granicach 124-156 tys. sztuk. W roku 2022/23 pozyskano 156 tys. lisów, czyli o 5% więcej niż w roku poprzednim, co oznacza powrót do poziomu odnotowanego podczas dwóch wcześniejszych lat.

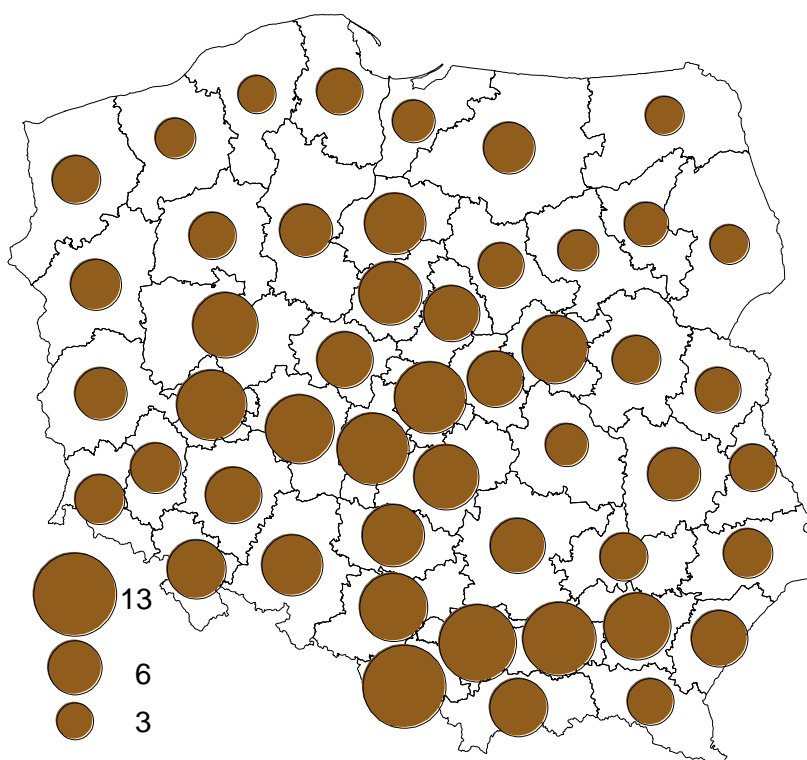
Rys. 13. Liczebność i pozyskanie lisów w Polsce w latach 2001/02–2023/24

Regionalne zróżnicowanie wysokości pozyskania lisów w Polsce zmieniało się podczas dwóch ostatnich dekad. W pierwszych latach XXI wieku odstrzał tych drapieżników na jednostkę powierzchni łowisk był wyraźnie wyższy na zachodzie kraju, niż w rejonach

wschodnich. W ostatnich latach różnice pomiędzy okręgami zmniejszyły się, a najwyższe pozyskanie miało miejsce na południu kraju (Rys. 14). Na przykład w roku 2022/23 do grupy trzech przodujących pod tym względem okręgów należały: bielski (13,0 sztuk na 1000 ha powierzchni ogólnej), krakowski (11,5) oraz tarnowski (10,4). Stosunkowo wysokie pozyskanie zrealizowano także w centrum, szczególnie w okręgu sieradzkim (10,1) oraz łódzkim (10,0). Najniższe odnotowano natomiast na północy, przede wszystkim w okręgu słupskim (3,2), suwalskim (3,3), białostockim (3,4) i koszalińskim (3,6).

Rys. 14. Pozyskanie lisów w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

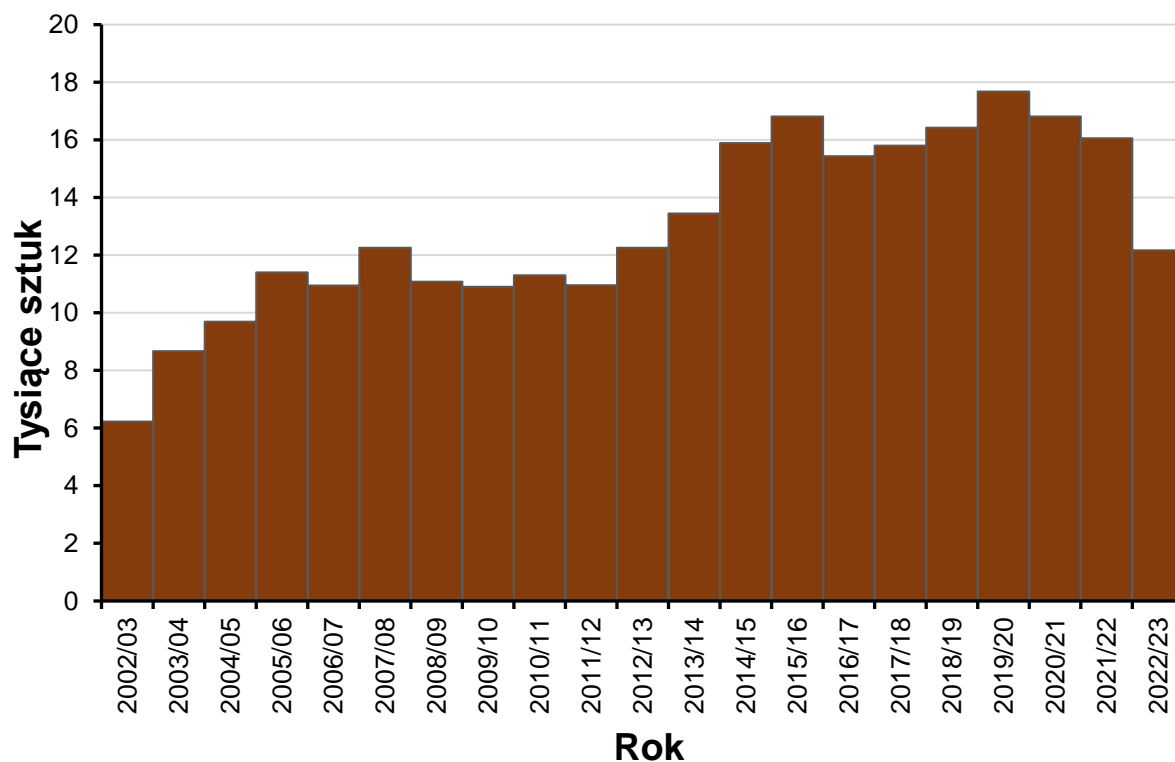
Zagęszczenie populacji lisów na wiosnę 2023 roku w większości okręgów wynosiło od 6 do 10 osobników na 1000 ha powierzchni ogólnej, a najwyższe, około 12 osobników na 1000 ha, stwierdzono na południu, w okręgu krakowskim i katowickim. W żadnym okręgu w 2023 roku nie odnotowano znacznych zmian stanów lisów w stosunku do roku poprzedniego, tj. wzrostów większych niż 20% i spadków większych niż 10%. Jednak w dziewięciu okręgach nastąpił wzrost o kilkanaście procent, a były one położone w różnych rejonach kraju (np. skierniewicki, tarnowski, zielonogórski).

JENOT

Występowanie i pozyskanie jenotów rejestrowane jest w krajowej sprawozdawczości łowieckiej dopiero od roku 2002/03, ponieważ wcześniej gatunek ten pozostawał okresowo poza listą zwierząt łownych. W 2003 roku odnotowano go w 65% obwodów łowieckich, natomiast w 2010 roku już w 88% obwodów, co wskazuje na znaczące zwiększenie areału występowania. W kolejnych latach obserwowano wprawdzie coroczny, ale już stosunkowo niewielki przyrost liczby obwodów, w których myśliwi stwierdzili ten gatunek. W latach 2019-2021 udział obwodów z odnotowaną obecnością jenotów osiągnął 95%. Zatem gatunek ten rozprzestrzenił się praktycznie na cały kraj.

Pozyskanie jenotów w Polsce zwiększyło się z 6,2 tys. sztuk w roku 2002/03 do 11,4 tys. sztuk w roku 2005/06 (Rys. 15). Podczas następnych kilku lat zachodziły jedynie niewielkie wahania liczby odstrzelonych osobników, na poziomie 10,9-12,3 tysięcy. Od roku 2012/13 trwała natomiast kolejna faza wzrostu pozyskania, w wyniku którego w roku 2019/20 osiągnęło ono najwyższy dotąd poziom, 17,7 tys. sztuk.

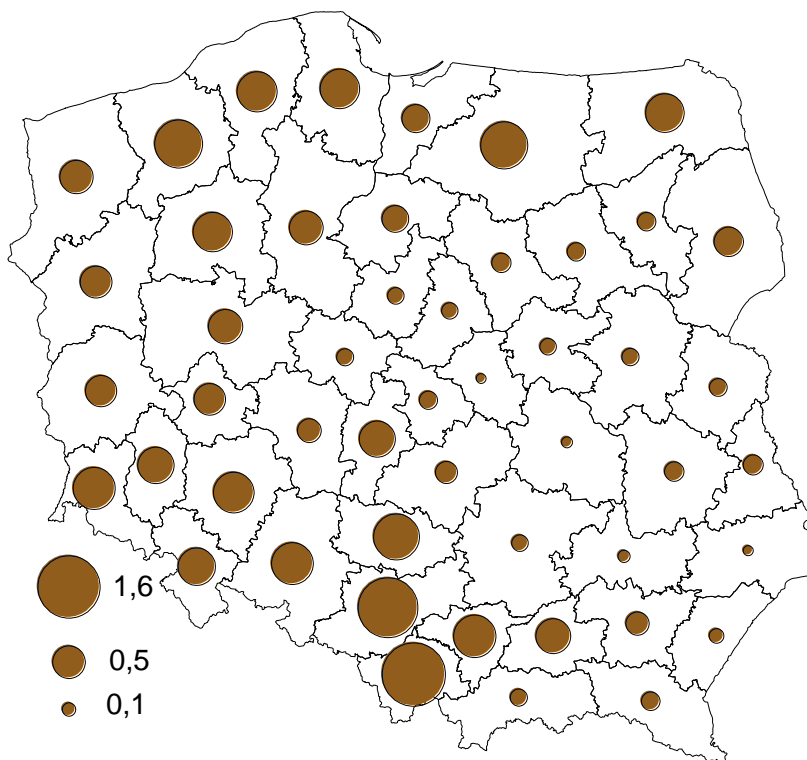
Rys. 15. Pozyskanie jenotów w Polsce w latach 2002/03–2022/23

W ostatnim okresie nastąpiło jednak zmniejszenie krajowego pozyskania jenotów. W latach 2020/21 i 2021/22 roczne spadki były niewielkie (rzędu 5%), natomiast w ostatnim roku 2022/23 miała miejsce znacznie większa zmiana, bowiem zarejestrowany odstrzał był o 24% mniejszy niż w roku poprzednim i wynosił 12,2 tys. sztuk (Rys. 15).

Trzydzieści lat temu na jenoty polowano głównie na północy Polski. Później gatunek ten był coraz częściej strzelany także na zachodzie kraju. Taki obraz zróżnicowania pozyskania jenotów, czyli wyraźnie wyższy jego poziom na północy i zachodzie niż w pozostałych rejonach kraju, utrzymywał się jeszcze kilka lat temu. Ostatnio jednak sytuacja ta zaczęła ulegać zmianie, bowiem relatywnie wysoki odstrzał tego gatunku zaczęto realizować także w niektórych okręgach południowych (Rys. 16). W roku 2022/23 dwa okręgi z najwyższym pozyskaniem na 1000 ha powierzchni ogólnej położone były właśnie w tej części kraju, tj. bielski (1,6) oraz katowicki (1,5). W pierwszej dziesiątce okręgów z wysokim pozyskaniem znalazły się także niektóre sąsiadujące z wyżej wymienionymi, czyli częstochowski (0,9), krakowski (0,8) i opolski (0,8). Na północy i zachodzie kraju stosunkowo wysokie pozyskanie odnotowano w koszalińskim (1,0), olsztyńskim (1,0), jeleniogórskim (0,8) i wrocławski (0,7). Niskie, podobnie jak w latach poprzednich, występowało przede wszystkim w centrum i na południowym wschodzie kraju, szczególnie w okręgu radomskim i skierniewickim oraz tarnobrzeskim i zamojskim – niespełna 0,1 sztuki na 1000 ha (Rys. 16).

Rys. 16. Pozyskanie jenotów w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

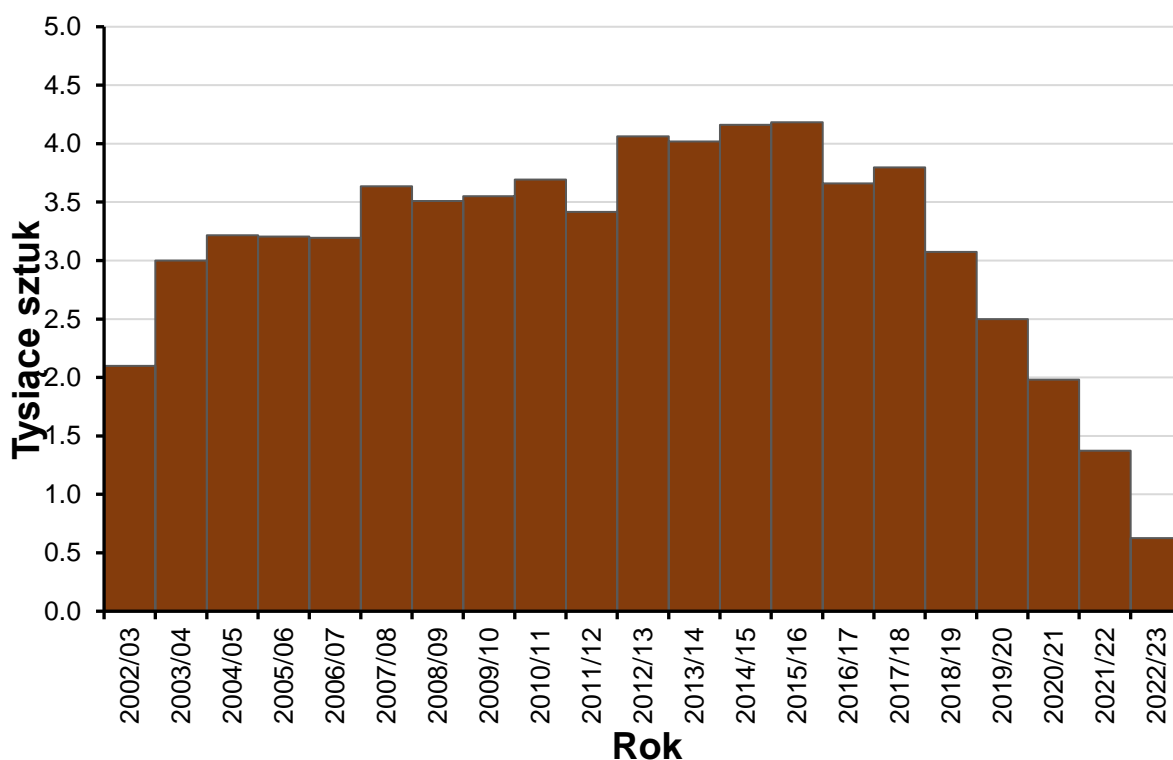

WIZON AMERYKAŃSKI

Wizon, nazywany do niedawna norką amerykańską, został wpisany na listę zwierząt łownych w 2001 roku, a informacje o występowaniu i wielkości pozyskania tego gatunku gromadzone są w ramach sprawozdawczości łowieckiej od 2003 roku. Odnotowano go wtedy w 33,5% obwodów łowieckich. W kolejnych latach nastąpił niemal dwukrotny wzrost liczby obwodów zasiedlanych przez wizony, bowiem w 2013 roku były one rejestrowane w 61,2% obwodów, co wskazuje na zdecydowane zwiększenie areału występowania tych zwierząt. Jednak w okresie 2014-2021 nie obserwowano dalszego wzrostu tego wskaźnika, lecz jedynie niewielkie wahania w granicach 59,2-62,5%. W latach 2022 i 2023 nie uzyskano danych o występowaniu wizonów w poszczególnych obwodach łowieckich.

W pierwszych latach po nadaniu wizonom statusu zwierzęcia łownego następował szybki wzrost ich pozyskania, z 2,1 tys. sztuk w roku 2002/03 do 3,2 tys. sztuk w roku 2004/05. Późniejsze zmiany były już powolniejsze i stopniowe. W ich wyniku w roku 2015/16 odstrzał osiągnął maksimum – 4,2 tys. sztuk (Rys. 17).

Rys. 17. Pozyskanie wizonów w Polsce w latach 2002/03–2022/23

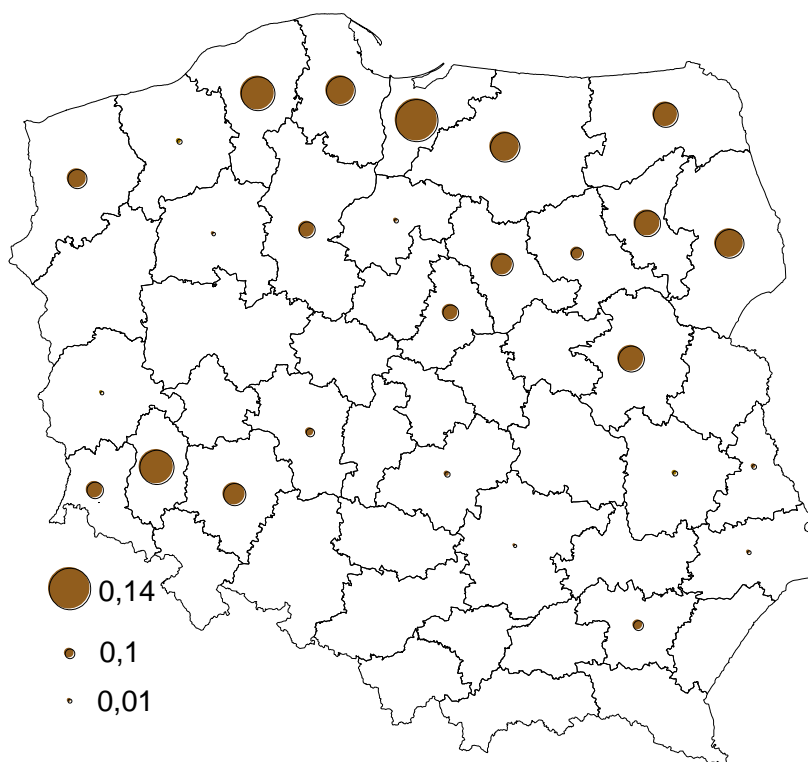
Ostatnio obserwowano jednak wyraźne zmniejszanie wielkości odstrzału wizonów (Rys. 17). Szczególnie duży spadek nastąpił w ostatnim roku 2022/23, kiedy zarejestrowano

pozyskanie jedynie 625 sztuk, czyli około 2 razy mniej niż w roku poprzednim oraz prawie 7 razy mniej niż w szczytowym pod tym względem roku 2015/16.

W corocznej sprawozdawczości łowieckiej odnotowywana jest także szacunkowa liczebność wizonów. Jej oceny obarczone są niewątpliwie znacznym błędem, jednak może być wykorzystana jako wskaźnik stanów tego gatunku, obrazujący zmiany wielkości lokalnych populacji, dostrzegane przez myśliwych. Do 2014 roku wskaźnik ten zwiększał się, natomiast potem wykazywał trend spadkowy, podobnie jak pozyskanie wizonów. Jednak szacunkowa liczebność w 2023 roku była tylko 1,6 razy niższa niż w roku z najwyższymi odnotowanymi stanami tego gatunku, czyli zmniejszyła się w znacznie mniejszym stopniu niż jego pozyskanie. Można więc przypuszczać, że spadek wielkości odstrzału wizonów w ostatnich latach był w znacznym stopniu spowodowany ograniczeniem intensywności polowań na te zwierzęta.

Pomimo wyraźnego spadku pozyskania wizonów w roku 2022/23, jego zróżnicowanie w poszczególnych rejonach kraju pozostało podobne do występującego w latach poprzednich (Rys. 18). Wyższy odstrzał na 1000 ha powierzchni ogólnej zrealizowano na północy i północnym wschodzie (szczególnie w elbląskim – 0,14, słupskim – 0,10 i olsztyńskim – 0,08) oraz na południowym zachodzie kraju (legnicki – 0,10, wrocławski – 0,05). Aż w 22 z 49 okręgów w 2022/23 roku nie odnotowano pozyskania tych drapieżników.

Rys. 18. Pozyskanie wizonów w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

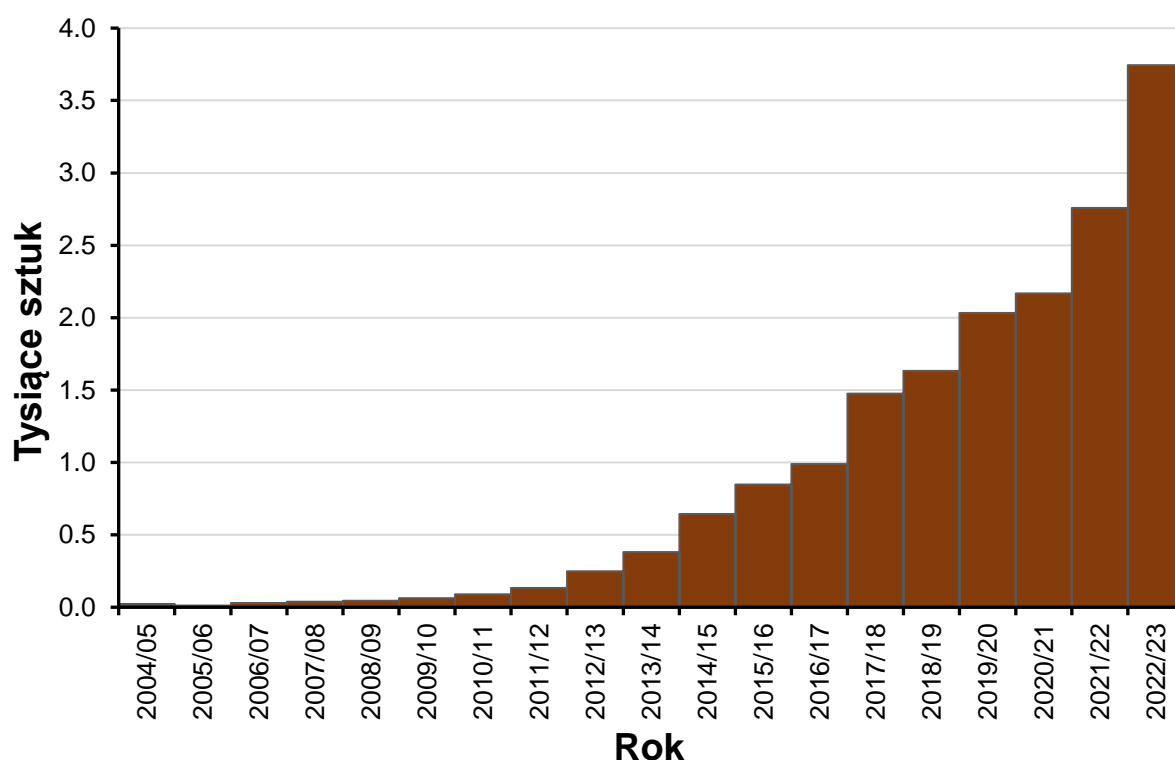

SZOP PRACZ

Szop zaczął kolonizować teren Polski w ostatniej dekadzie XX wieku. W 2004 roku został wpisany na listę zwierząt łownych, więc informacje o jego występowaniu zaczęły być rejestrowane w corocznej sprawozdawczości łowieckiej. W 2006 roku obecność tego gatunku odnotowano w 3,5% obwodów łowieckich, podczas gdy w 2021 roku został stwierdzony już w 19,3% obwodów, co wskazuje na niemal sześciokrotne zwiększenie się areału jego występowania. Niestety, w ostatnich latach informacje o zasiedlaniu poszczególnych obwodów łowieckich przez szopy nie były dostępne.

W pierwszych trzech latach po rozpoczęciu polowań na szopy pozyskiwano jedynie 10-30 sztuk rocznie. Następnie wielkość odstrzału tego gatunku zaczęła szybko wzrastać. W roku 2022/23 pozyskano 3,7 tys. sztuk, o 36% więcej niż w roku poprzednim (Rys. 19).

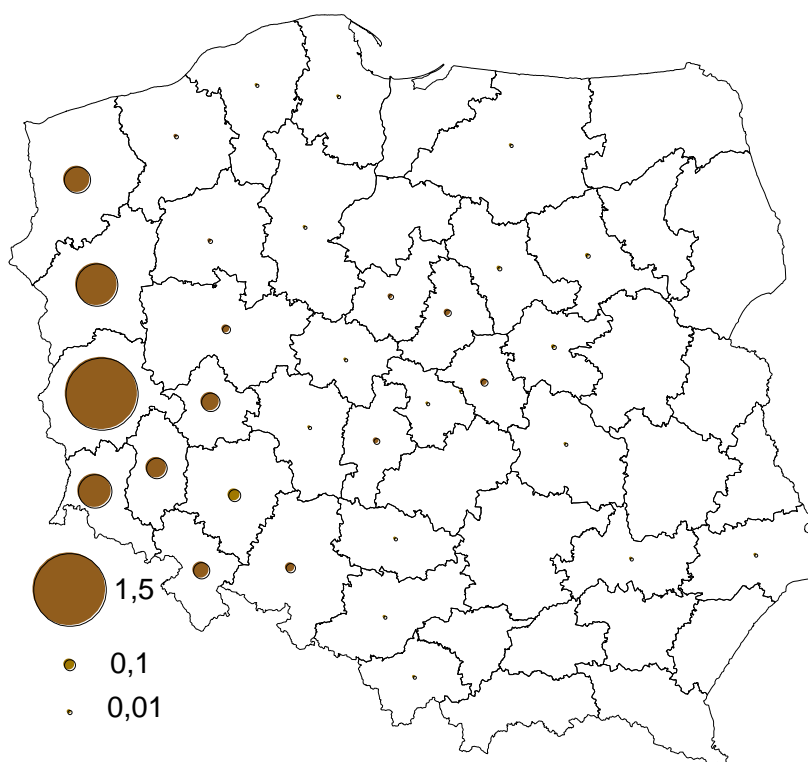
Rys. 19. Pozyskanie szopów w Polsce w latach 2004/05–2022/23

Ekspansja szopa w Polsce nastąpiła z kierunku zachodniego. Sądząc na podstawie wielkości pozyskania, gatunek ten nadal najliczniej występuje w czterech zachodnich okręgach przygranicznych, tj. gorzowskim, jeleniogórskim, szczecińskim i zielonogórskim (Rys. 20). W roku 2022/23, w trzech pierwszych z wymienionych okręgów nie odnotowano istotnych zmian wielkości pozyskania w porównaniu z rokiem poprzednim. Natomiast w zielonogórskim

zwiększyło się ono dwukrotnie, osiągając poziom 3,0 sztuk na 1000 ha powierzchni ogólnej, wyraźnie wyższy od stwierdzonego w trzech pozostałych (0,5-1,1). Znaczące wzrosty pozyskania, często 3-4 krotne, nastąpiły także w kilku innych okręgach położonych w południowo-zachodniej części Polski, tj. w leszczyńskim, opolskim, wałbrzyskim i wrocławskim. W roku 2022/23 odstrzał przynajmniej jednego osobnika odnotowano w 32 okręgach (o cztery więcej niż w roku poprzednim), a 17 okręgów bez wykazanego pozyskania tego gatunku rozmieszczonych było przede wszystkim na wschodzie i południowym wschodzie kraju (Rys. 20)

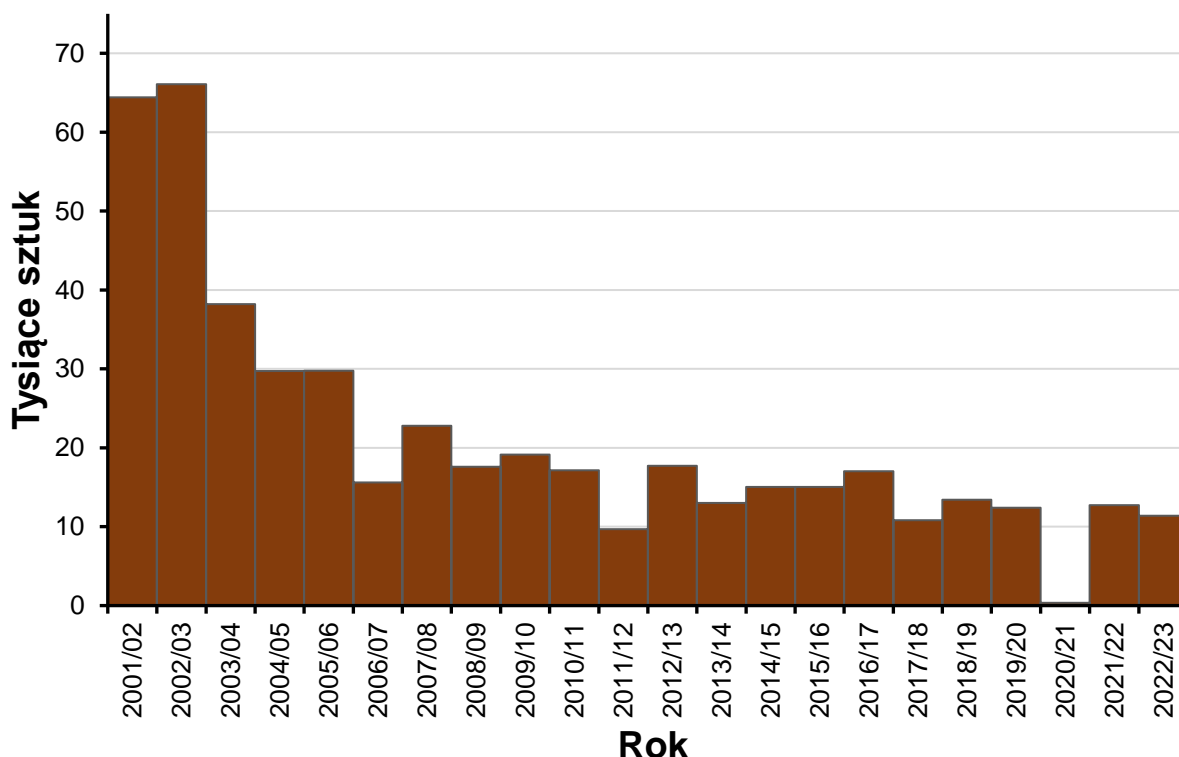
Rys. 20. Pozyskanie szopów w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

ZAJĄC

Liczebność i pozyskanie zajęcy w Polsce zmniejszyły się w ostatnich dziesięcioleciach. Spadek pozyskania obserwowany był także w pierwszej dekadzie obecnego wieku. W latach 2001/02-2002/03 strzelano w kraju około 65 tys. zajęcy, podczas gdy w roku 2011/12 już jedynie 9,7 tysięcy (Rys. 21). Jednak w latach 2012/13-2016/17 spadkowe tendencje pozyskania uległy wyhamowaniu i w okresie tym występowały jedynie wahania w zakresie 13,0-17,7 tys. sztuk. Podczas kolejnych trzech lat, 2017/18-2019/20, zakres pozyskania był nieco niższy niż w poprzednim okresie, bowiem wynosił 10,8-13,4 tys. sztuk. W sezonie łowieckim 2020/21 odstrzelono zaledwie około 350 zajęcy, co wynikało z zawieszenia polowań zbiorowych w ramach ograniczeń epidemicznych. W roku łowieckim 2021/22 pozyskanie tego gatunku wynosiło około 13 tysięcy, a w 2022/23 roku 11,4 tys. sztuk, a więc powróciło ono do poziomu notowanego w latach poprzednich (Rys. 21).

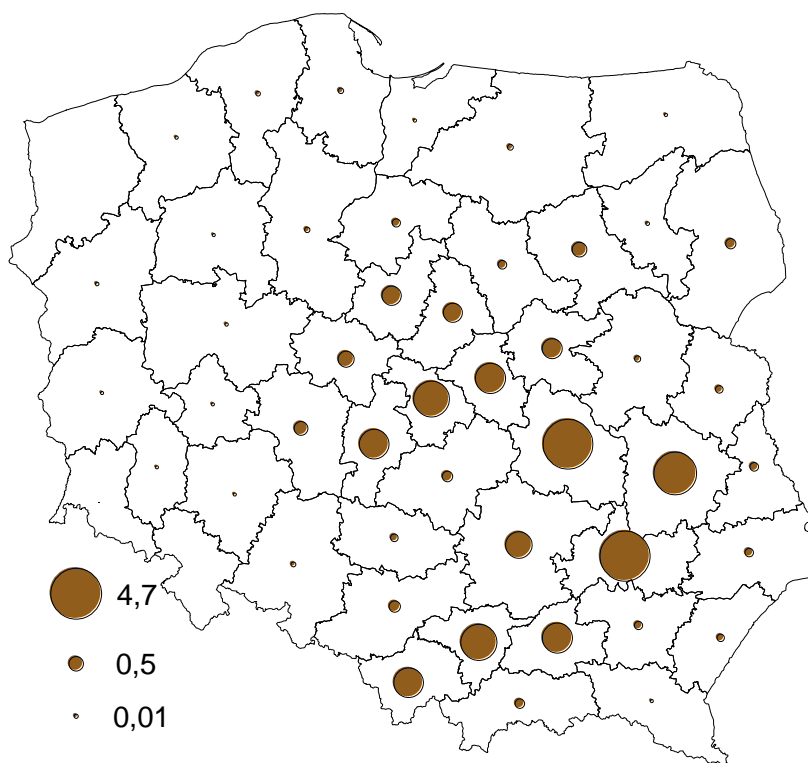
Rys. 21. Pozyskanie zajęcy w Polsce w latach 2001/02–2022/23

Szacunkowe oceny stanów zajęcy, podawane w rocznych planach łowieckich, wskazują na lekką tendencję wzrostową krajowej liczebności tego gatunku podczas ostatnich kilkunastu lat. Także w 2023 roku odnotowano nieznaczny wzrost (3%) w porównaniu do roku poprzedniego.

Zajęce występują liczniej i są częściej pozyskiwane w centralnej i wschodniej części Polski, niż w zachodnich rejonach kraju (Rys. 22). W roku 2022/23 najwyższe pozyskanie na 1000 ha powierzchni polnej zrealizowano w trzech sąsiadujących ze sobą okręgach: tarnobrzeskim (4,7), radomskim (4,6) oraz lubelskim (3,5). Następnymi w kolejności, według zmniejszającej się wielkości odstrzału, były krakowski (2,6) oraz łódzki (2,6), a dalej niektóre graniczące z wymienionymi. Wprawdzie żadnego pozyskania zajęcy w roku 2022/23 nie wykazano tylko w trzech okręgach łowieckich (jeleniogórski, szczeciński i wałbrzyski), jednak w okręgach położonych w zachodniej i północnej części kraju strzelono czasami jedynie kilka – kilkanaście osobników, stąd po przeliczeniu na jednostkę powierzchni uzyskiwano często wartości poniżej 0,1 sztuki na 1000 ha (Rys. 22).

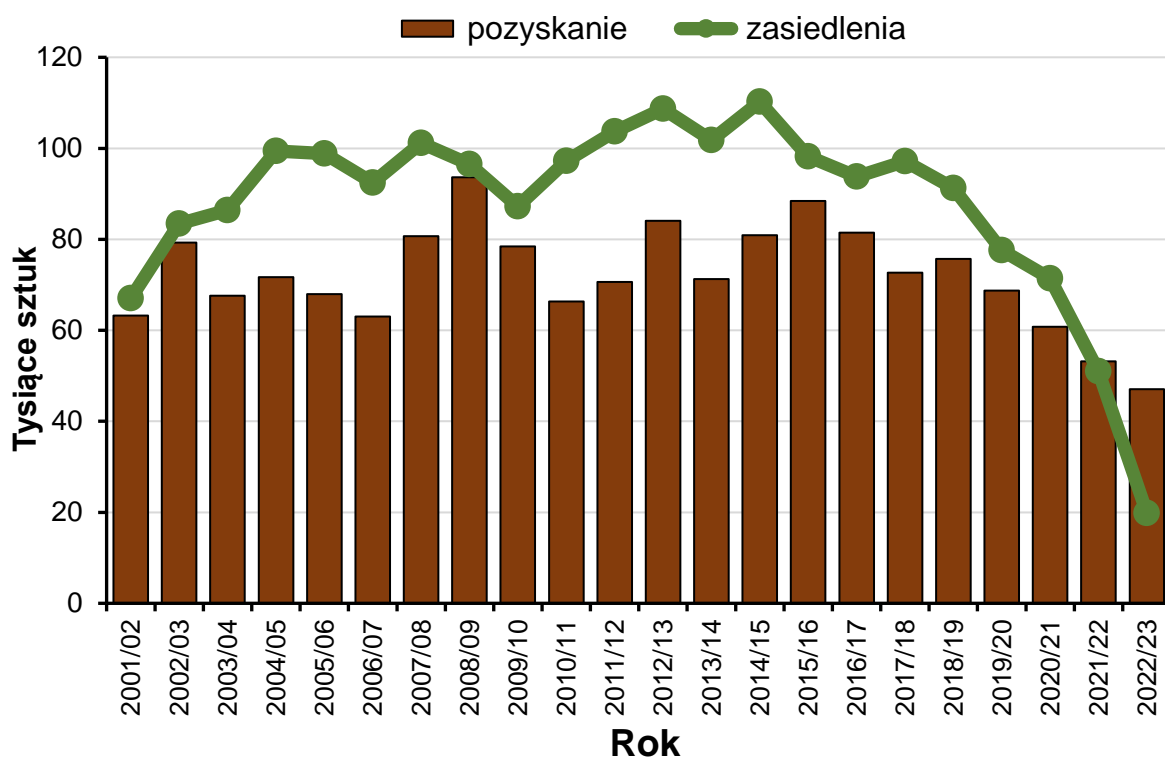
Rys. 22. Pozyskanie zajęcy w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni polnej).

BAŻANT

Podczas pierwszych kilkunastu lat XXI wieku pozyskanie bażantów w Polsce nie wykazywało tendencji spadkowych, jakie były obserwowane w przypadku innych przedstawicieli polnej zwierzyny drobnej, czyli zająca i kuropatwy (Rys. 23). W okresie 2001/02-2018/19 liczba strzelonych kogutów jedynie wahała się z roku na rok, w zakresie od 63 do 94 tys. sztuk. Jednak w kolejnych latach nastąpił wyraźny spadek. W roku 2022/23 pozyskano 47,1 tys. sztuk, o 11% mniej niż w roku poprzednim oraz o 38% mniej niż w roku 2018/19 (Rys. 23).

Rys. 23. Zasiedlenia i pozyskanie bażantów w Polsce w latach 2001/02–2022/23

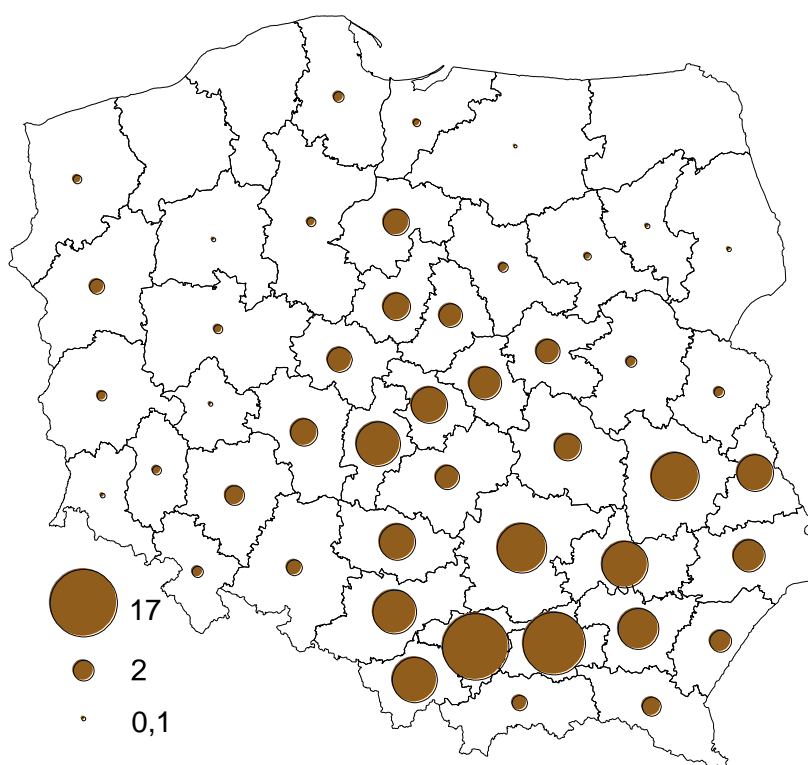

Liczba bażantów hodowlanych wypuszczanych do obwodów dzierżawionych w latach 2001/02-2018/19 wynosiła od 67 tys. do 110 tys. osobników (Rys. 23). Ostatnio nastąpił jednak spadek intensywności zasiedleń, wyraźny zwłaszcza podczas dwóch ostatnich lat. W roku 2022/23 odnotowano wsiedlenie jedynie 19,8 tys. osobników, co jest wielkością około 2,5 razy mniejszą niż w roku poprzednim oraz blisko 5 razy mniejszą niż w roku 2018/19. Ograniczenie stosowania tego zabiegu wynika zapewne z wprowadzonych niedawno uregulowań prawnych dotyczących wypuszczania bażantów do środowiska.

Szacunkowe oceny wiosennej liczebności bażantów, odnotowywane w sprawozdawczości łowieckiej, wskazują na około dwukrotny wzrost ich krajowej populacji w latach 2001-2017. Natomiast podczas ostatnich kilku lat nastąpiła stabilizacja stanów tych ptaków. Oznaczałoby to, że spadek ich pozyskania nie wynikał ze zmniejszenia się dzikiej populacji, lecz raczej z ograniczenia zasiedleń lub intensywności polowań.

Polowania na bażanty odbywają się nadal w większości okręgów, jednak stosunkowo wysokie pozyskanie realizowane jest przede wszystkim w południowo-wschodniej części Polski, a w drugiej kolejności w centrum kraju, natomiast niskie na północy i zachodzie (Rys. 24). W roku 2022/23 wyraźnie wyróżniały się pod tym względem okręgi krakowski i tarnowski, gdzie strzelono odpowiednio 16,5 oraz 14,8 kogutów na 1000 ha powierzchni polnej. Spore pozyskanie na jednostkę powierzchni odnotowano ponadto w kieleckim (9,7), lubelskim (9,2), tarnobrzeskim (8,6) i bielskim (8,2), a wśród okręgów położonych w centralnej części kraju wyróżniał się sieradzki (8,0). Brak pozyskania bażantów w roku 2022/23 miał miejsce w trzech okręgach północnych: koszalińskim, słupskim i suwalskim (Rys. 24).

Rys. 24. Pozyskanie bażantów w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni polnej)

Znaczne zmniejszenie pozyskania bażantów w latach 2018/19-2022/23, o ponad 20%, nastąpiło w 42 z 49 okręgów, a największe spadki, kilku lub nawet kilkunastokrotne, notowano przede wszystkim na zachodzie kraju, na przykład w okręgu bydgoskim, leszczyńskim, pilskim,

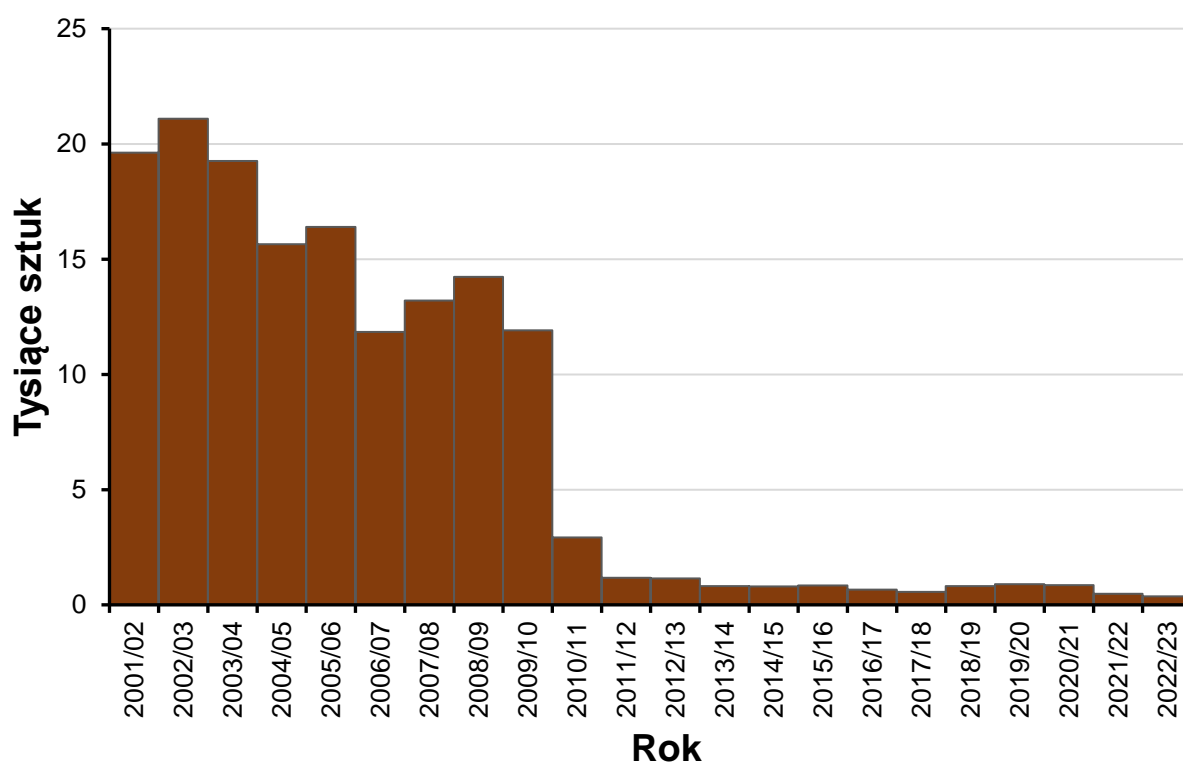
poznańskim i zielonogórskim. Niewielkie zmiany (rzędu $\pm 10\%$) nastąpiły w tym okresie w niektórych okręgach położonych na południowym wschodzie – chełmski, lubelski, przemyski i zamojski, a ponadto w łódzkim. W dwóch okręgach (gorzowski, łomżyński) stwierdzono wprawdzie wyraźny wzrost pozyskania między wymienionymi wyżej latami, jednak był to jedynie skutek wahań na niskim poziomie, a znaczący spadek wystąpił tam już w latach poprzednich.

Jeszcze kilka lat temu w niektórych okręgach wypuszczano rocznie ponad 10 bażantów w przeliczeniu na 1000 ha terenów polnych. W roku 2022/23 taki poziom zasiedleń nie wystąpił w żadnym okręgu, a najwyższy, zrealizowany w okręgu toruńskim, wynosił 6,9 osob./1000 ha. Od 3 do niespełna 5 osobników na 1000 ha wsiedlono w pięciu okręgach (bielski, katowicki, sieradzki, tarnowski, wrocławski). W 22 okręgach wypuszczono mniej niż 1 osob./1000 ha, a w pięciu okręgach, położonych głównie na północy Polski, nie wykazano zasiedleń tych ptaków.

KUROPATWA

Liczebność kuropatw w Polsce zmniejszała się w ostatnich dziesięcioleciach, a szczególnie głęboki spadek nastąpił w latach 90. ubiegłego wieku. Spowodowało to znacznie ograniczenie polowań na te ptaki, lub wręcz ich zaprzestanie w wielu rejonach kraju. W latach 2001/02-2003/04 pozyskiwano jeszcze 19,3-21,1 tysięcy kuropatw, podczas gdy w roku 2011/12 i 2012/23 już tylko około 1,2 tysiąca (Rys. 25). Podczas kolejnych ośmiu lat liczba strzelanych kuropatw nie ulegała dalszemu ograniczaniu, lecz wahała się w zakresie od 600-900 sztuk. Natomiast w roku 2021/22 w obwodach dzierzawionych pozyskano około 500 tych ptaków, a w roku 2022/23 jedynie około 360 (Rys. 25).

Rys. 25. Pozyskanie kuropatw w Polsce w latach 2001/02–2022/23

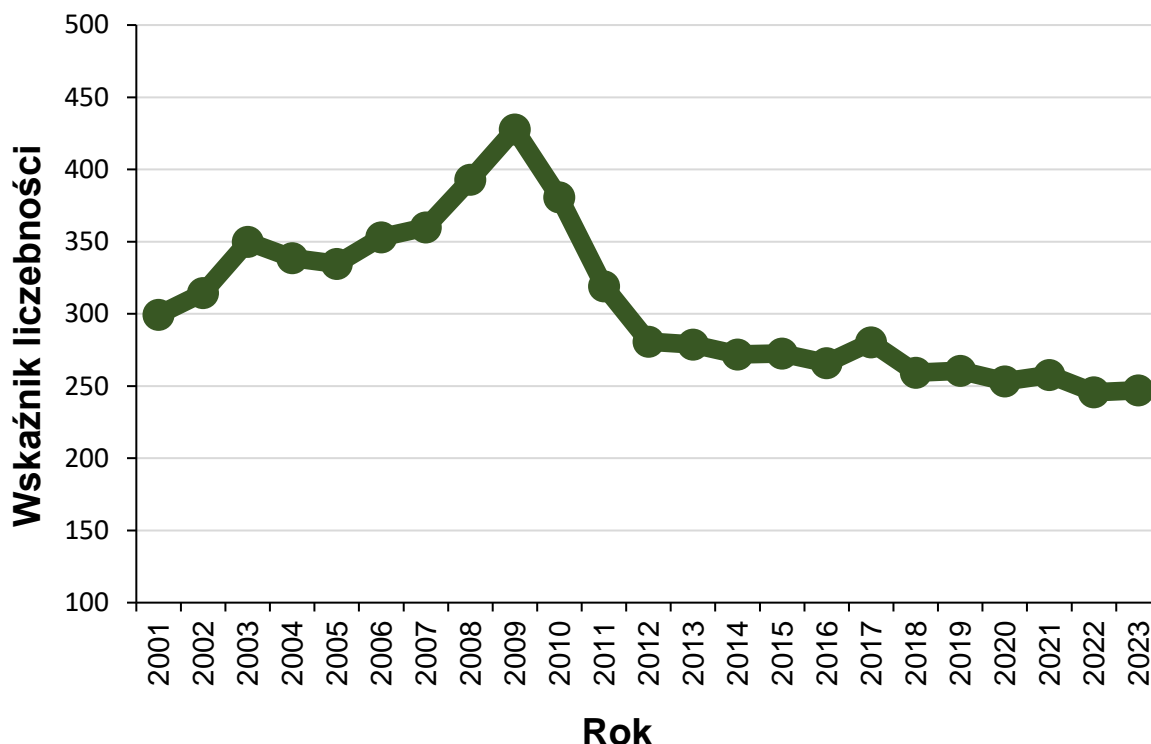

Kuropatwa jest ptakiem pędzącym skryty tryb życia, a więc trudnym do obserwacji w terenie. Stąd dane o szacunkowej liczebności tego gatunku, odnotowywane w sprawozdawczości łowieckiej, a dokonywane zwykle na podstawie dorywczych obserwacji, są niewątpliwie obarczone znacznym błędem. Jednak przeprowadzone niegdyś analizy wykazały, że mogą trafnie charakteryzować zmiany stanów tych ptaków. Pokazują one (Rys. 26), że w pierwszej dekadzie XXI wieku zachodził wzrost liczebności kuropatw, czyli nastąpiła

częściowa odbudowa ich populacji po znacznym spadku w ostatnim dziesięcioleciu ubiegłego wieku. W latach 2009-2012 odnotowano jednak wyraźne zmniejszenie stanów tego gatunku. Podczas kolejnych lat zaznaczał się dalszy, ale już nieznaczny trend spadkowy. Jednak w 2023 roku szacunkowa liczebność kuropatw pozostała na poziomie roku poprzedniego (Rys. 26).

Rys. 26. Wskaźnik liczebności kuropatw w Polsce w latach 2001–2023
(szacunkowa liczebność podawana w rocznych planach łowieckich; tysiące osobników)

Liczniejsze populacje kuropatw od lat występują w centralnej i wschodniej części Polski, niż w rejonach zachodnich i północnych oraz na górzystym i lesistym południu. Podobnie przedstawiało się regionalne zróżnicowanie pozyskania tych ptaków. W roku łowieckim 2022/23 najwyższy odstrzał w skali okręgu wynosił około 100 osobników, a został odnotowany w leszczyńskim i lubelskim. W trzech okręgach pozyskano około 30-40 kuropatw (kielecki, piotrkowski, radomski), a w 11 od jednej do kilkunastu. Zatem w 33 okręgach w roku 2022/23 nie zarejestrowano pozyskania tego gatunku.

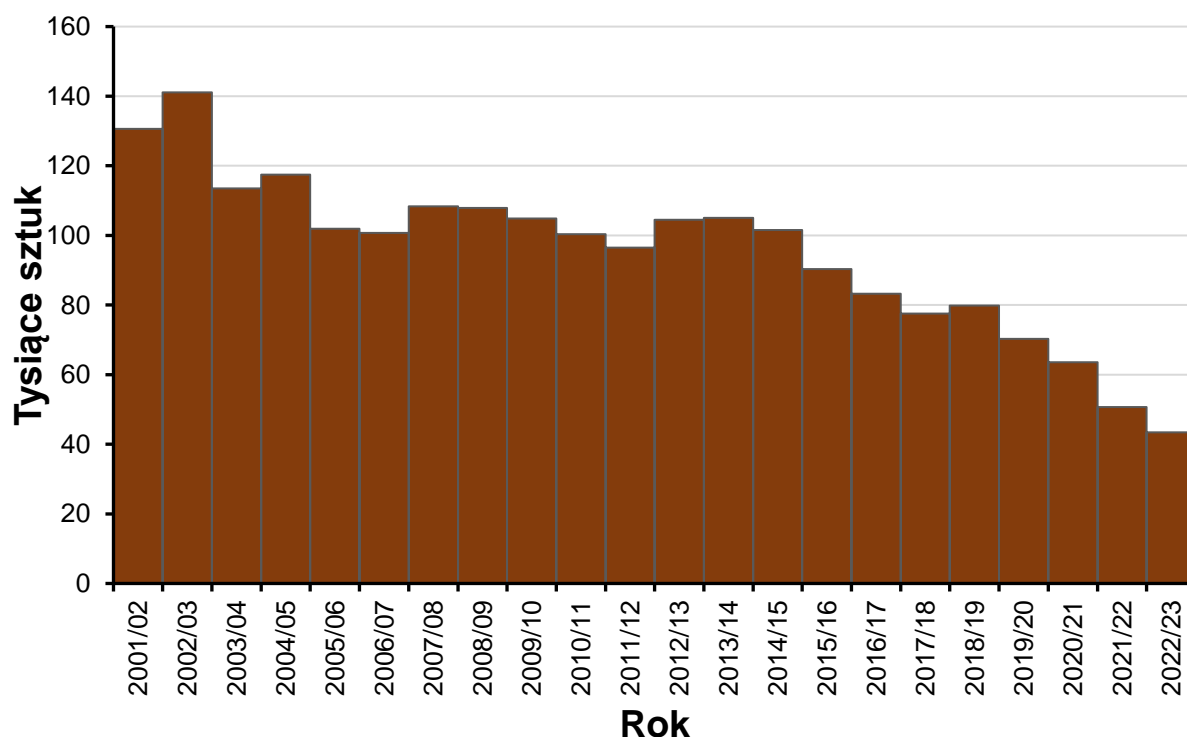
Znaczny spadek liczebności kuropatw w Polsce spowodował wzrost zainteresowania zasiedleniami, stosowanymi jako zabieg wspierający odbudowę populacji tych ptaków. W początku XXI wieku liczba wypuszczanych osobników, zwykle pochodzących z hodowli wolierowej, stopniowo wzrastała, od 5-6 tysięcy w latach 2001/02-2002/03 do 36-39 tysięcy w latach 2011/12-2014/15. Potem nastąpił jednak spadek i do obwodów dzierzawionych wsiedlano rocznie kilkanaście tysięcy kuropatw, np. 11,5 tys. w roku 2022/23.

DZIKIE KACZKI

Pozyskanie kaczek w Polsce w XXI wieku wyraźnie się zmniejszyło (Rys. 27). W latach 2001/02-2002/03 strzelano jeszcze około 130-140 tysięcy tych ptaków. Następnie zanotowano wyraźny spadek i w okresie 2005/06-2014/15 wysokość pozyskania wahała się w stosunkowo wąskim zakresie 96-108 tys. sztuk. Jednak w kolejnych latach pozyskanie ponownie zaczęło się zmniejszać. W ostatnim roku 2022/23 strzelono jedynie 43,4 tys. kaczek, a więc o 14% mniej w porównaniu z rokiem poprzednim oraz 2,3 razy mniej niż przed rozpoczęciem ostatniego okresu spadkowego, czyli w roku 2014/15 (Rys. 27).

Wśród kaczek pozyskanych w roku 2022/23 odnotowano 91,8% krzyżówek, 3,8% cyraneczek, 2,3% czernic oraz 2,1% głowienek.

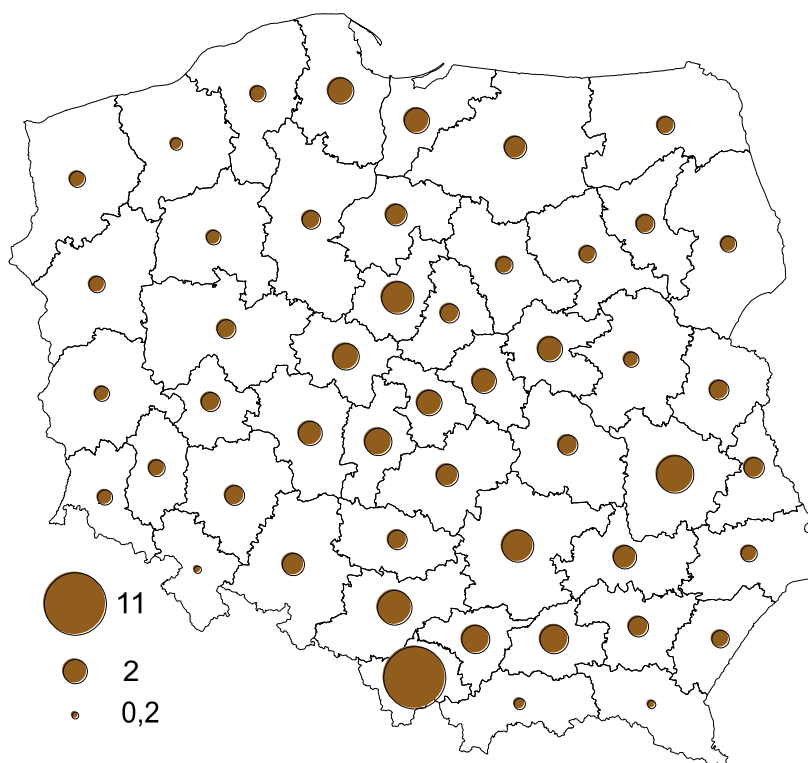
Rys. 27. Pozyskanie dzikich kaczek w Polsce w latach 2001/02–2022/23

Od szeregu lat najwyższe pozyskanie kaczek na jednostkę powierzchni występuje w okręgu bielskim. W roku 2022/23 strzelono tam 11,0 sztuk w przeliczeniu na 1000 ha powierzchni ogólnej łowisk (Rys. 28). W pozostałych okręgach pozyskanie było już znacznie niższe, bowiem zawierało się w zakresie 0,2-4,3 sztuki na 1000 ha. Okręgi z wartościami znajdującymi w górnej części tego zakresu położone były w centrum oraz na południu i

wchodzie Polski, a należały do nich przede wszystkim: lubelski (4,3), katowicki (3,8), wrocławski (3,4) i kielecki (3,3). Najniższe pozyskanie na jednostkę powierzchni odnotowano jak zwykle w górzystych i lesistych okręgach południowych – wałbrzyskim (0,2), krośnieńskim (0,3) i nowosądeckim (0,5) (Rys. 29).

Rys. 28. Pozyskanie dzikich kaczek w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

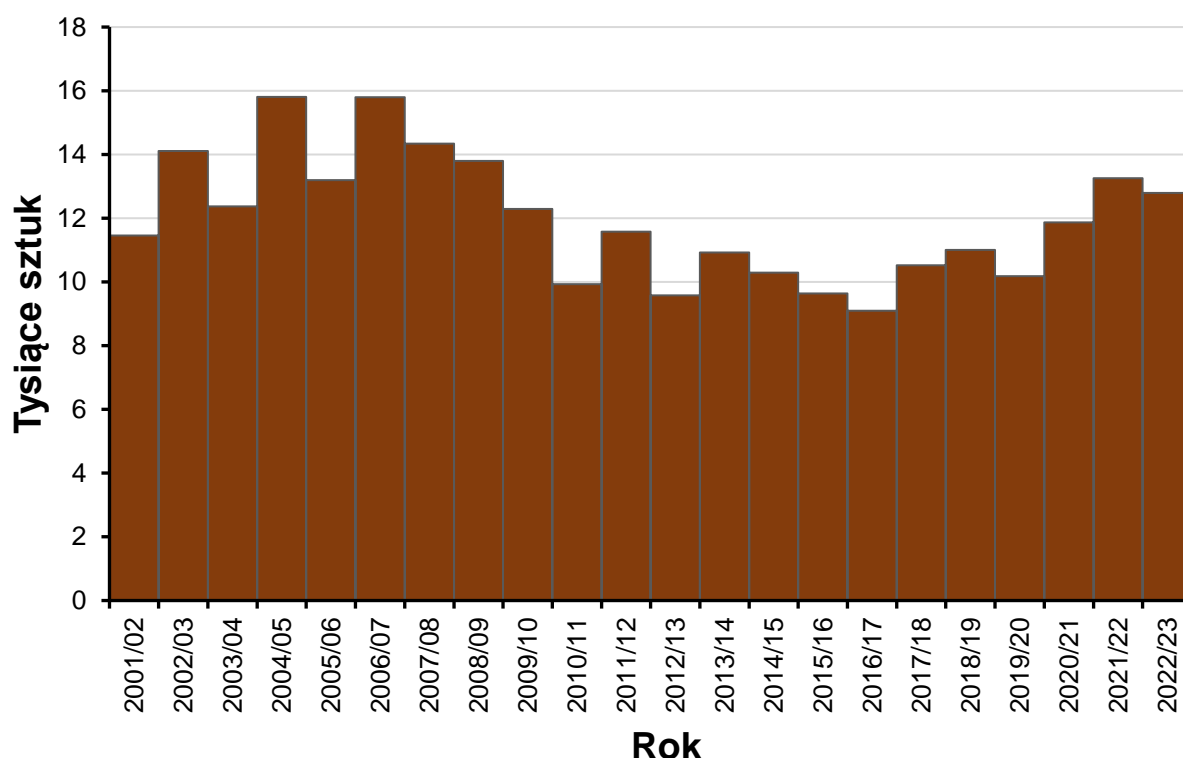
Spadek pozyskania kaczek w latach 2014/15-2022/23 wystąpił we wszystkich okręgach, ale różniły się one skalą tego zjawiska. W kilku okręgach wielkość odstrzału zmniejszyła się w tym czasie aż 4-5 razy. Znajdują się one przede wszystkim na zachodzie kraju – koszaliński, legnicki, piłski, szczeciński, wałbrzyski i wrocławski. Z kolei okręgi z najmniejszymi spadkami, około 1,5-krotnymi (czyli rzędu 30-40%), położone są głównie na wschodzie – białkopodlaski, lubelski, przemyski, rzeszowski i zamojski, a także w centrum kraju – kielecki, piotrkowski, sieradzki i wrocławski.

DZIKIE GĘSI

Krajowe pozyskanie gęsi zwiększało się w końcu XX wieku, a trend ten utrzymywał się jeszcze na początku obecnego stulecia (Rys. 29). Najwyższy dotąd poziom odstrzału tych ptaków – 15,8 tys. sztuk, został osiągnięty w latach 2004/05 oraz 2006/07. Następnie odnotowano jednak spadek i w latach 2010/11-2019/20 pozyskiwano w kraju od 9,1 do 11,6 tys. tych ptaków. Ostatnio nastąpił jednak ponowny wzrost liczby strzelanych gęsi, do około 13 tys. sztuk w roku 2021/22. W ostatnim roku 2022/23 pozyskanie wynosiło 12,8 tys. sztuk, a więc było podobne do zanotowanego w roku poprzednim (Rys. 29).

Wśród gęsi strzelonych w roku 2022/23 największy udział miały zbożowe/tundrowe – 45,8%, trochę niższy gęgawy – 39,9%, natomiast białoczelne stanowiły 14,3% łącznego pozyskania tych ptaków.

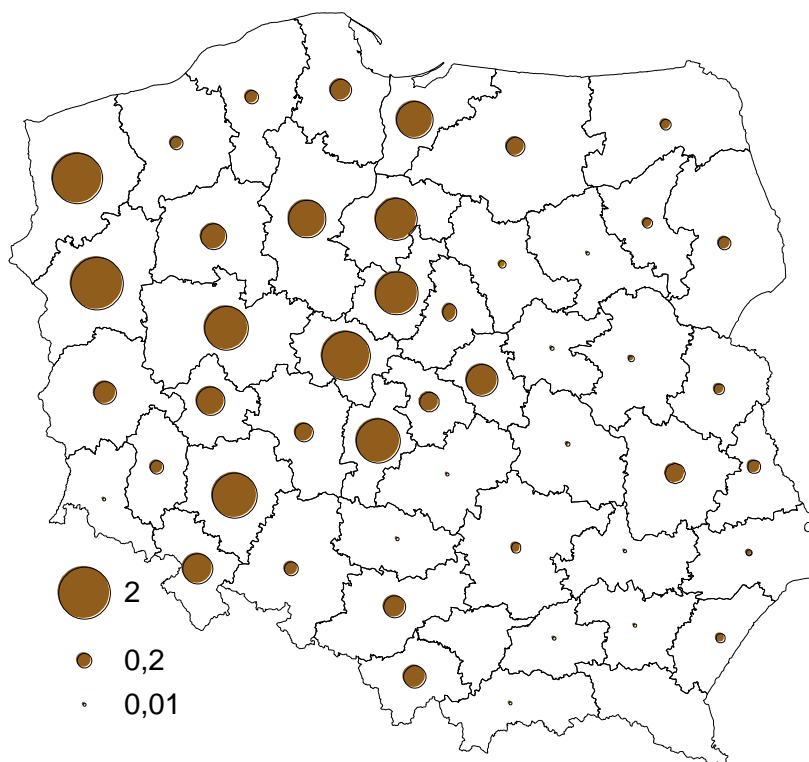
Rys. 29. Pozyskanie dzikich gęsi w Polsce w latach 2001/02–2022/23

W poprzednich dekadach pozyskanie gęsi wyraźnie koncentrowało się na zachodzie Polski. Jednak ostatnio zaczęto intensywniej polować na te ptaki także w niektórych okręgach położonych w centrum kraju. Na przykład największe wzrosty pozyskania między 2019/20 a

2022/23 rokiem, około 3-4 krotne, nastąpiły w okręgu łódzkim, wrocławskim, sieradzkim i skierniewickim. Spowodowało to rozszerzenie rejonu stosunkowo wysokiego odstrzału tych ptaków w kierunku wschodnim (Rys. 30). Wprawdzie w roku 2022/23 najwięcej gęsi na 1000 ha powierzchni ogólnej strzelono w okręgach północno-zachodnich, czyli w gorzowskim (2,0) i szczecińskim (1,9), jednak spore pozyskanie zrealizowano także w konińskim (1,8), wrocławskim (1,6), sieradzkim (1,5), poznańskim (1,5), wrocławskim (1,4) i toruńskim (1,4). W większości okręgów położonych we wschodniej połowie kraju odstrzał gęsi był niewielki, czasami jedynie kilka sztuk. Tylko w dwóch okręgach, krakowskim i krośnieńskim, w roku 2022/23 nie wykazano pozyskania tych ptaków (Rys. 30).

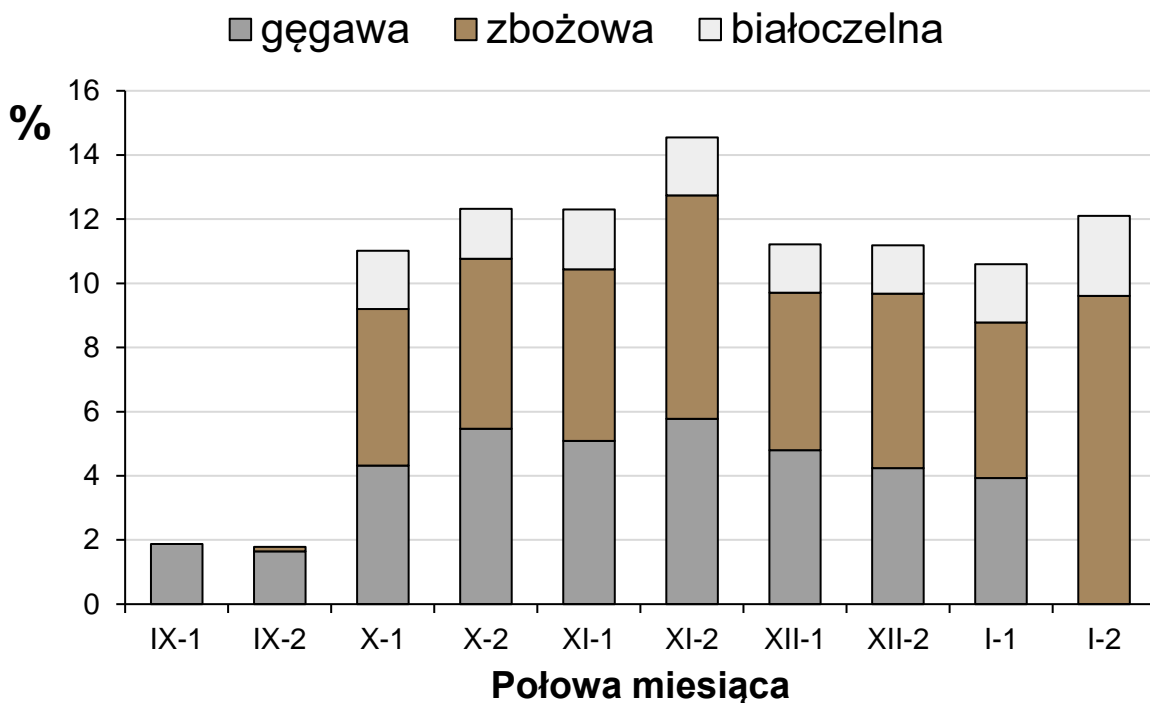
Rys. 30. Pozyskanie dzikich gęsi w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

Czasowy rozkład pozyskania poszczególnych gatunków gęsi podczas danego sezonu polowań niewątpliwie kształtowany jest przede wszystkim przez zmiany liczebności tych ptaków przebywających na terenie naszego kraju, związane z przebiegiem ich migracji. Zapewne zależy on także od wahań intensywności polowań i oczywiście terminów zakończenia sezonu łowieckiego. We wrześniu strzelanych jest jeszcze niewiele gęsi i są to niemal wyłącznie gęgawy (Rys. 31). W pierwszej połowie października następuje gwałtowny wzrost pozyskania wszystkich gatunków, wynikający z pojawienia się licznych stad migrantów z

północnego wschodu. W roku 2022/23, w okresie od października do stycznia, utrzymywał się podobny poziom łącznego pozyskania gęsi, z lekkim szczytem w drugiej połowie listopada. Liczba strzelanych gęsi nie zmniejszyła się więc znacząco od drugiej połowy grudnia, pomimo zakończenia sezonu polowań na te ptaki w większości województw (poza czterema zachodnimi). Stosunkowo wysokie pozyskanie utrzymało się także w drugiej połowie stycznia, czyli po zakończeniu polowań na gęgawy w całym kraju. W okresie tym odnotowano bowiem najwyższy odstrzał gęsi zbożowych (Rys. 31).

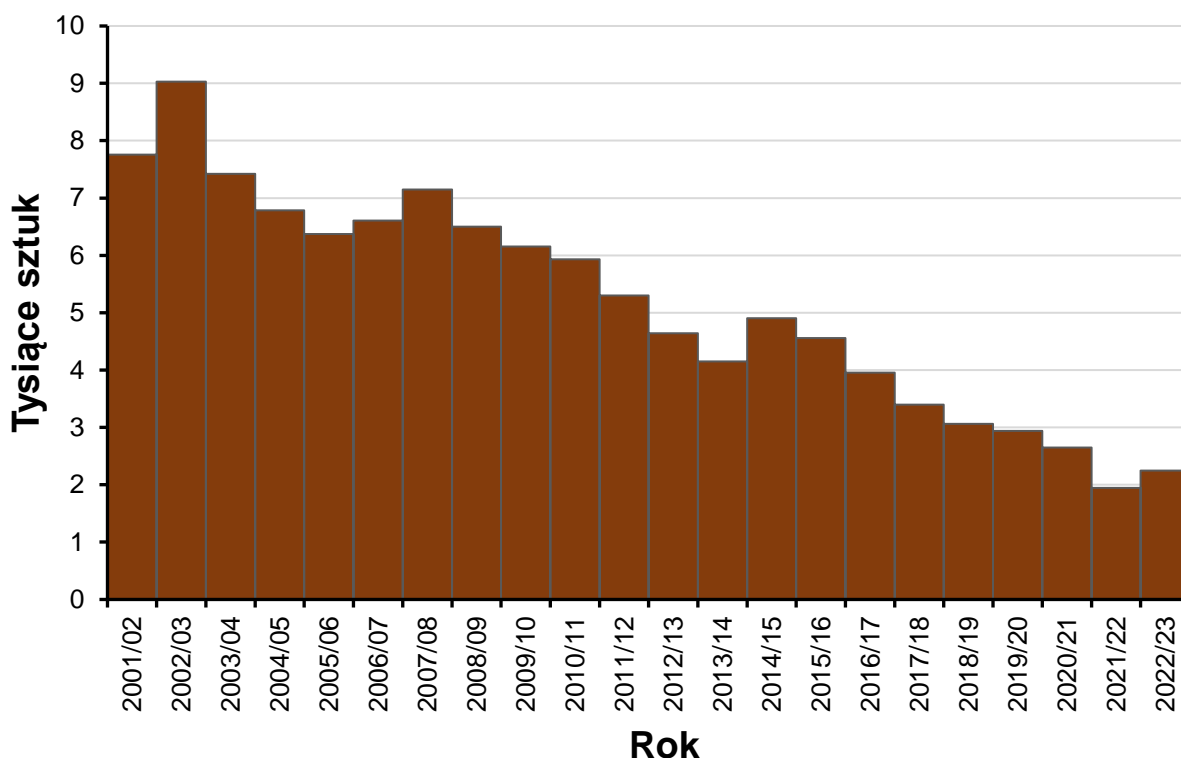
Rys. 31. Czasowy rozkład pozyskania trzech gatunków dzikich gęsi w Polsce w roku 2022/23 (procentowy udział w kolejnych okresach półmiesięcznych, w stosunku do łącznego pozyskania tych ptaków; N = 8522)

ŁYSKA

W latach 80. i 90. ubiegłego wieku rejestrowano w Polsce pozyskanie od 5 do 10 tys. łysek rocznie. Zbliżony zakres utrzymał się jeszcze w pierwszej dekadzie XXI wieku, kiedy strzelano 5,9-9,0 tys. tych ptaków (Rys. 32). Już wtedy rozpoczął się jednak trend spadkowy, który postępował w kolejnych latach, przerywany jedynie okresowymi wahaniami. W konsekwencji liczba strzelonych łysek spadła do około 1,9 tys. sztuk w roku 2021/22. Jednak w roku 2022/23 nastąpił niewielki wzrost krajowego pozyskania (o 16%), do 2,2 tys. sztuk (Rys. 32).

Rys. 32. Pozyskanie łysek w Polsce w latach 2001/02–2022/23

Na łyски poluje się głównie w okręgu bielskim. Na przykład w roku łowieckim 2022/23 zrealizowano tam ponad połowę krajowego pozyskania, tj. około 1,2 tys. sztuk, czyli 3,7 sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej (Rys. 33). W kolejnym okręgu pod względem wysokości odstrzału tych ptaków w przeliczeniu na jednostkę powierzchni, czyli kieleckim, był on aż dziewięciokrotnie mniejszy (0,4). W 35 okręgach w roku 2022/23 strzelono poniżej 100 łysek, czasami jedynie kilka-kilkanaście, czyli zwykle poniżej 0,1 sztuki na 1000 ha. W 12 okręgach nie wykazano pozyskania tego gatunku (Rys. 33). Wzrost krajowego pozyskania łysek w roku

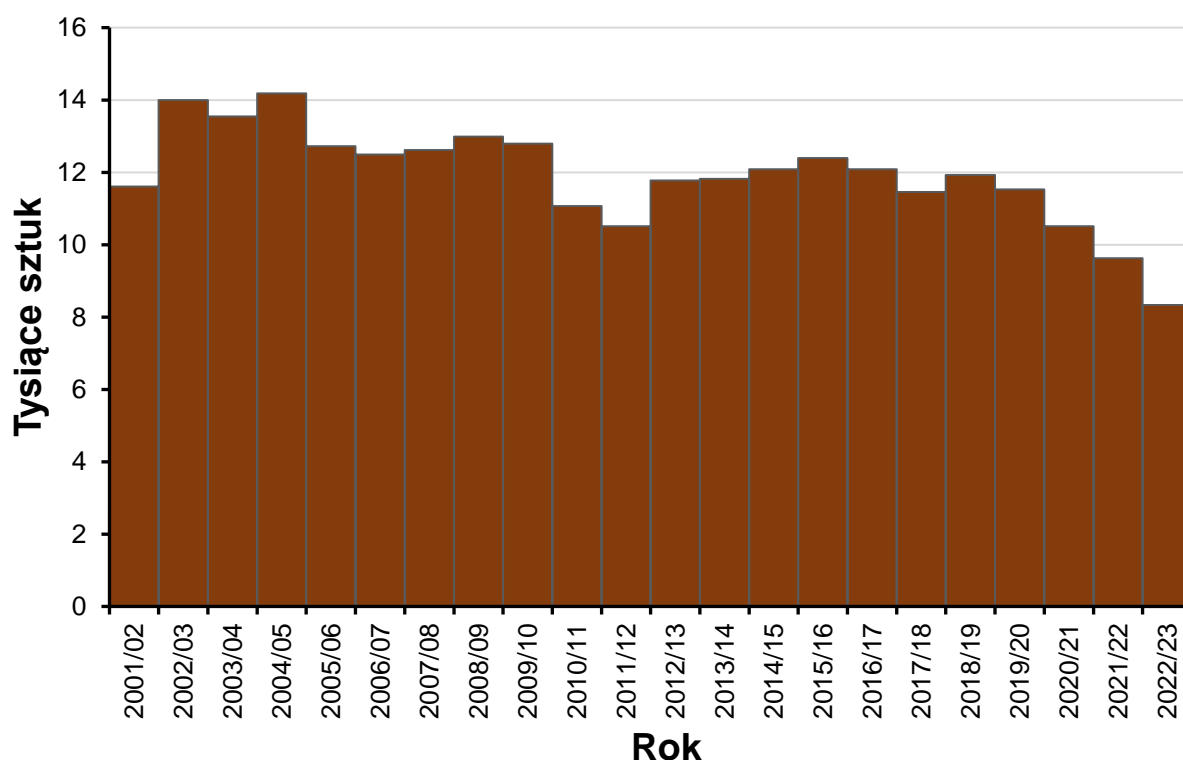

GOŁĄB GRZYWACZ

W ostatnich dziesięcioleciach liczebność grzywaczy wyraźnie wzrastała, a w końcu XX wieku zwiększało się także krajowe pozyskanie tych ptaków. Jednak w XXI wieku nie obserwowano już dalszego wzrostu liczby strzelonych gołębi, lecz głównie stosunkowo niewielkie wahania z roku na rok (Rys. 34). Można zauważyć nawet pewną tendencję spadkową, bowiem w pierwszej dekadzie obecnego wieku pozyskanie zawierało się zwykle w przedziale 12-14 tys. sztuk (do 14,2 tysięcy w roku 2004/05), podczas gdy w drugiej dekadzie wynosiło najczęściej 10-12 tys. sztuk. W ostatnich latach wystąpiły jeszcze wyraźniejsze tendencje spadkowe. Również w roku 2022/23 liczba strzelonych grzywaczy zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim (o 13%), do 8,3 tys. sztuk, czyli do najniższego poziomu odnotowanego w obecnym wieku (Rys. 34).

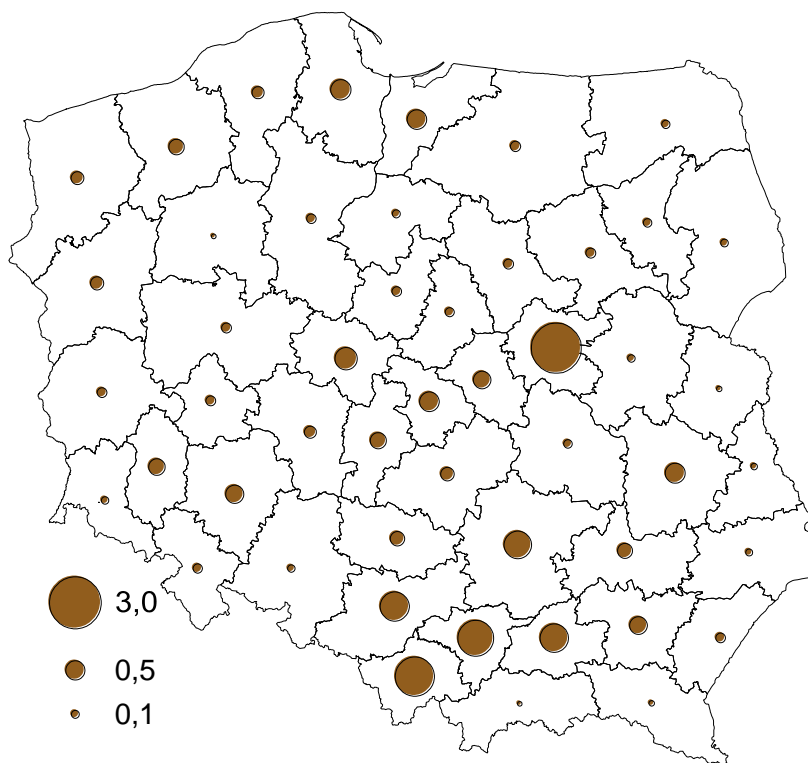
Rys. 34. Pozyskanie grzywaczy w Polsce w latach 2001/02–2022/23

Najwyższy odstrzał grzywaczy na jednostkę powierzchni terenów łowieckich notowany jest w ostatnich latach w okręgu warszawskim. W roku 2022/23 pozyskano tam 2,8 sztuk na 1000 ha (Rys. 35). Kolejnych pięć okręgów ze stosunkowo wysokim odstrzałem zgrupowanych było w południowej części kraju, a należały do nich: bielski (1,8), krakowski (1,5), katowicki

(1,1), tarnowski (1,0) oraz kielecki (1,0). Na gatunek ten polowano także we wszystkich pozostałych okręgach, jednak pozyskanie było w nich już znacznie mniejsze niż 1 sztuka na 1000 ha (Rys. 35). W 22 okręgach w roku łowieckim 2022/23 strzelono poniżej 100 gołębi.

Rys. 35. Pozyskanie grzywaczy w okręgach łowieckich w roku 2022/23 (sztuki na 1000 ha powierzchni ogólnej)

Liczebność lęgowej populacji gołębi grzywaczy w Polsce w latach 2000-2022 nadal wykazywała wyraźny trend wzrostowy (dane Monitoringu Ptaków Polski), stąd spadkowa tendencja pozyskania w tym okresie wynikała zapewne ze zmniejszenia intensywności polowań na ten gatunek.